

2018-AS KOMPLEX VERSENYKULTÚRA FELMÉRÉS
A KÖZIGAZGATÁSI SZAKEMBEREK KÖRÉBEN

Budapest, 2018. július

Tartalomjegyzék

1.	<i>Vezetői összefoglaló</i>	3
2.	<i>Bevezető</i>	7
2.1.	<i>A kutatás módszere</i>	7
2.2.	<i>A minta megbízhatósága</i>	8
3.	<i>Verseny-attitűd</i>	9
4.	<i>Gyakorlati piactudatosság</i>	12
5.	<i>Verseny-attitűd versus gyakorlati piactudatosság</i>	16
6.	<i>A Versenytörvény ismerete</i>	18
6.1.	<i>Ismeretek a Versenytörvény céljáról</i>	19
6.2.	<i>Ismeretek a Versenytörvény tartalmáról és hatóköréről</i>	22
6.3.	<i>A versenyszabályozás értékelése</i>	26
7.	<i>A GVH ismertsége, megítélése</i>	28
7.1.	<i>Általános tájékozottság a GVH-val kapcsolatban</i>	28
7.2.	<i>A GVH működésének ismerete</i>	29
7.3.	<i>A GVH megítélése</i>	31
8.	<i>Összetett ismereti mutató</i>	36
9.	<i>A közbeszerzéssel foglalkozó szakemberek attitűdje</i>	38

1. Vezetői összefoglaló

A Gazdasági Versenyhivatal megbízásából a MASMI Hungary Piackutató és Tanácsadó Kft. felmérést végzett több célcsoportban. A jelen tanulmány az önkormányzatokban és az államigazgatásban dolgozó köztisztviselők ismereteit, értékítéleteit mutatja be a Versenytörvénnyel, a GVH-val és általában a magyar versenyszabályozással, illetve piaci helyzettel kapcsolatban. Az idei felmérés illeszkedett ahhoz a 3-5 évenként lefolytatott, tracking jellegű sorozathoz, amely módszerében és tartalmában gyakorlatilag teljesen megegyezik a két előző – a 2010-es és a 2015-es – kutatással.

Az adatfelvétel 200 fős mintán, 15 perces kérdőívet alkalmazó, telefonos megkérdezéssel történt 2018 júliusában.

Versenyattitűd és gyakorlati piactudatosság

- A megkérdezett közigazgatási szakemberek 42%-a a piaci versenyt preferálja az állami szabályozással szemben, bár ezen belül a teljesen szabad, állami beavatkozástól mentes versenyt mindössze 6%-uk tartaná kívánatosnak. A relatív többség (46%) szerint az ideális helyzetet az állam és a piaci verseny egyensúlya jelenti, míg mindössze 8% látná szívesen az állami beavatkozás nagyobb súlyát, illetve kizárólagosságát.
- A közigazgatási szakemberek több mint egyötöde érzékeli magánemberként, vásárlóként ideális mértékűnek a versenyt. Közel kétharmaduk (64%, azaz jóval nagyobb hányadban mint, amennyien a piac szerepét szeretnék növelni) az ideálisnál gyengébbnek gondolja azt: 13% szerint sokkal gyengébb, 51% szerint valamivel gyengébb. Mindössze 12% érzi úgy, hogy a verseny erősebb a kívánatosnál. Az egyes konkrét területeken (szolgáltatások, élelmiszerek, műszaki cikkek) kevésbé hiányolják a vizsgált szakma képviselői a gazdasági verseny hatását, mint összességében. A szolgáltatásoknál várják piaci hatások erősebb érvényesülését a célcsoport tagjai, s a legkevésbé a műszaki cikkekénél.
- Az államigazgatás képviselői valamelyest jobban nyitnának a piac irányába, mint az önkormányzatokban dolgozók.
- A közigazgatási szakemberek közül 41% bizonyult „következetesen piactudatos fogyasztónak” a fenti besorolás alapján, minden hatodik-hetedik válaszadó (15%) pedig a „nem piactudatos” kategóriába illeszthető. A következetesen piactudatos közigazgatási szakemberek részaránya (topbox) 4 százalékponttal alacsonyabb az előző hullámban mért mutatószámánál, de 5 százalékponttal magasabb a 2010-esnél.
- A válaszadók közel egyötöde (19%) egyszerre deklarálta versenypárti és piactudatos fogyasztó. 22%-ra jellemző a piactudatosság, de nem jellemző a versenypártiság, a válaszadók csaknem egynegyede (23%) pedig csak versenypártinak mondható, piactudatos fogyasztónak nem. A közigazgatási szakemberek 37%-a se nem piactudatos, se nem versenypárti. A két utóbbi felmérés eredményeihez képest csupán annyi a különbség, hogy a piactudatos szakemberek körében érzékelhetően nőtt a versenypártiak aránya.

A versenyszabályozással kapcsolatos ismeretek, tapasztalatok

- A közigazgatási szakemberek 81%-a hallott már a Versenytörvényről. Ez az arány valamelyest alacsonyabb a 3 évvel ezelőttinél, de 6 százalékponttal meghaladja a 2010-es szintet. Szignifikáns eltérés tapasztalható a két vizsgált szegmens között; míg az önkormányzati szakemberek esetében a törvényt ismerők aránya 79%, addig az államigazgatásban dolgozók körében 94%.
- A közigazgatási szakemberek kevesebb mint egynegyede (22%) van teljes mértékben tisztában a Versenytörvény céljaival. Közel egyharmaduk (29%) adott csupán részben jó (kétértelmű) választ erre a kérdésre. A tájékoztatlanok (tévesen vagy sehogy sem válaszolók, illetve a Versenytörvényt még hallomásból sem ismerők) részaránya 49%. Az átlagok alapján (jó válasz=3, kétértelmű válasz=2, téves válasz/ NV/NT /nem ismeri a Versenytörvényt=1) az idei eredmények gyakorlatilag megegyeznek a 8 évvel ezelőttiekkel és szignifikánsan jobbak a 2015-eseknél. Az államigazgatásban dolgozók jóval nagyobb arányban adtak egyértelműen helyes választ a nyitott kérdésre, mint a önkormányzati szakemberek, s körükben sokkal kisebb volt a tájékoztatlanok hányada (38%), mint a másik terület képviselői között (60%).
- Az egyes lehetséges célok ismeretének támogatott vizsgálatában a túlnyomó többség (80%) helyesen állította, hogy a Versenytörvény alapvető célja a „gazdasági verseny fenntartása a különböző piacokon”. Ennél jóval kisebb arányban, a közigazgatási szakemberek 67%-a tudta csak helyesen azt, hogy „a fogyasztók tájékoztatásának biztosítása” is célja a törvénynek. Noha közel 60%-os hányadban tisztában vannak a közigazgatási szakemberek azzal, hogy sem a multinacionális cégek támogatása (57%), sem a sportrendezvények rendjének a fenntartása (55%) nem tartozik a Versenytörvény céljai közé, a vállalkozásoknak a versenytársakkal szembeni védelmét 9%(!), a kkv-k támogatását (18%), valamint a magyar gazdaságnak a külföldi vállalkozásokkal szembeni védelmét (19%) csupán a közigazgatási szakemberek kisebbsége zárta ki –helyesen – a valós célok közül. Valamennyi állítás esetében a államigazgatásban dolgozók adtak nagyobb arányban helyes választ.
- A megkérdezett közigazgatási szakemberek közel háromnegyede (74%) tudta, hogy a Versenytörvény a vállalkozások, cégek gazdasági ügyeire vonatkozóan tartalmaz előírásokat. Ugyanakkor mindössze 29%-uk van tisztában azzal, hogy a jogászok etikai ügyeire nem vonatkozik a törvény. Valamennyi állítás kapcsán csökkent a helyes válaszok részaránya 2015-höz képest, amihez hozzájárult az is, hogy az idei mintában 4 százalékponttal magasabb volt a Versenytörvény-t nem ismerők hányada. A Versenytörvény hatókör kapcsán is egyértelműen megmutatkozott az államigazgatásban dolgozók nagyobb tájékozottsága.
- Akárcsak a korábbi hullámok során, a közigazgatási szakemberek közel négyötöde (79%) tudja, hogy a Versenytörvény állami és önkormányzati vállalatokra is vonatkozik. Az önkormányzatok munkatársai közül 72%, míg az államigazgatásban dolgozók közül 85% adott helyes választ.
- Noha kevesebb közigazgatási szakember (63%) van tisztában azzal, hogy a Versenytörvény az állami szervekre vonatkozóan is tartalmaz előírásokat, ezen a téren kedvezőbb eredmények születtek, mint az előző két hullámban. Ugyanakkor több mint a fele (52%) azoknak, akik szerint vannak a versenyszabályozásnak állami

vonatkozásai, nem tudott említeni egyetlen konkrét előírást sem, a többiek pedig téves válaszokat adtak.

- A közigazgatási szakemberek 18%-a (a kérdést megválaszolók 30%-a) a versenyszabályozást az aktuális jogi és gazdasági követelményeknek megfelelőnek tartja. Az idén mind a túlzott szigor, mind a túlzott engedékenység csak minimális hányadú említésben részesült, bár igaz, hogy az előbbi minősítés a két korábbi felmérésben is csak nagyon kevés (10-12) közigazgatási szakember válaszában szerepelt.

A GVH ismertsége, megítélése

- A közigazgatási szakemberek tájékozottsága az utóbbi két felmérés időszakában nagyjából azonos szinten volt. Mindössze 3% (igaz, a korábbi 0%-okkal szemben ez előrelépés) azoknak az aránya, akik teljes mértékben tájékozottnak érzik magukat a GVH munkájával, hatáskörével, feladataival kapcsolatban és a tájékozottak köre (4-es vagy 5-ös válasz az 1-5-ig terjedő skálán) is viszonylag szűk, 11%-os. A relatív többség (40%) közepesre osztályozta ismerete szintjét, a válaszadók 31%-a minimálisnak véli tájékozottságát a GVH-val kapcsolatban, 20% pedig még akkorán sem.
- A közigazgatási szakemberek döntő – 90% feletti – hányadban tisztában vannak azzal, hogy a GVH eljárhat a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés (dömpingár), az árkartell és a megtévesztő reklám gyanúja esetén. A „valós” állítások közül a fogyasztók nem megfelelő informálása kapcsán már valamelyest kevésbé – 83%-os részarányban – hangzott el a helyes (igen) válasz. Ugyanakkor a célcsoport tagjainak csupán egynegyede (25%) van tisztában azzal, hogy a „külföldi vállalkozások féken tartása” nem tartozik a GVH kompetenciájába. Meglepően alacsony volt a jó válaszok részaránya a közbeszerzési eljárás szabályainak megszegése (41%) és a rossz minőségű termékek értékesítése (49%) kapcsán is.
- A közigazgatási szakemberek több mint fele (53%) gondolja úgy, hogy a GVH jól vagy kiválóan végzi a munkáját, 28% adott semleges, s csupán 1% rossz minősítést (nagyon rossz minősítést senki). Minden mutatóban (tovább) javult a globális megítélés 2015-höz képest.
- Általánosan megállapítható, hogy a véleményt alkotók nagyobb része tartja érvényesnek a GVH-ra a pozitív jellemzők mindegyikét, mint ahányan úgy érzik, hogy az adott állítás nem (igazán) jellemzi a hivatalt. Az átlagok alapján kialakult sorrendiséget tekintve leginkább az átlátható működést és a részletes tájékoztatást vélik a GVH sajátjának a felsoroltak közül (az 1-5-ig terjedő skálán történő értékelések átlaga: 3,90 illetve 3,86). Legkevésbé a politikai függetlenséget tartják jellemzőnek a GVH-ra (átlag: 3,41).
- A GVH-ról kialakult általános kép a működés átláthatósága terén történő megítéléssel van a leginkább szoros kapcsolatban. A fontosság és a teljesítmény együttes elemzése alapján GVH erőssége, vagyis az a jellemző, amellyel elégedettek a válaszadók és egyúttal fontos is: az „átlátható működés”. A „politikai függetlenség” viszont az átlagosnál nagyobb fontossággal bír, s így az átlag alatti értékelés az elsődleges prioritásúvá emeli ezt a jellemzőt.

- A megkérdezettek közel negyven százaléka (38%) nem tudta minősíteni a GVH-t a szigorú szempontjából. A válaszadók relatív többsége (37%) úgy gondolja, hogy a GVH fellépése pont megfelelő a megbüntetett vállalatok száma és a büntetések mértéke alapján. Valamelyest többen vannak a nagyobb szigorú szorgalmazók (15%), mint azok, akik az ítélezés enyhítését látnák célravezetőnek (10%) aránya.
- A közigazgatási szakemberek 8%-a ismeri nagyon jól a törvényt és az érvényesítésért felelős szervezetet (a kérdések több mint háromnegyedére helyes választ adott), és további 46%-uk ismerete nevezhető elég jónak (a jó válaszok aránya 51-75%). A törvényt és a GVH-t kevésbé ismerők aránya (akiknél már több volt a rossz válasz, mint a jó) 36%, míg a gyakorlatilag teljesen tájékozatlanoké (akik a kérdések maximum egynegyedére adtak jó választ) 11%. Az idei eredmények a 2010-esekkel mutatnak szinte teljes egyezőséget, s valamivel gyengébbek a három éve mértéknél. A központi közigazgatásban dolgozók (átlagban a kérdések 62%-ára adtak helyes választ) sokkal tájékozottabbak, mint az önkormányzatok képviselői (a helyes válaszok átlagos hányada: 49%).
- A közigazgatási szakemberek több mint fele, 55%-a (23%-a rendszeresen, 32%-a alkalmanként) szokott foglalkozni közbeszerzéssel a munkája során. Több mint egyharmad (34%) azok aránya, akik – saját megítélésük alapján – tudják azt, hogy milyen jelek utalhatnak a kartell-megállapodás létrejöttére, s közülük csaknem mindenki (31%) felismerné ezeket a gyakorlatban. Az idei és a 2015-ös arányok gyakorlatilag teljesen megegyeznek. Az államigazgatásban dolgozók involváltsága minden tekintetben jelentősen meghaladja az önkormányzati szakemberekét.

A közbeszerzéshez kapcsolódó attitűd

- A közbeszerzésekkel foglalkozó közigazgatási szakemberek 46%-a biztosan, 30% valószínűleg beavatkozna, ha kartellezést tapasztalna. A biztos fellépést jelzők aránya jelentős mértékben visszaesett 2015-höz képest.
- A kartellel szembeni határozott fellépés fő visszatartó ereje a projekt megghiúsulásának, illetve az uniós támogatás elvesztésnek a kockázata. A legkevesebben a munkahelyen történő kiközösítéstől tartanak, s a 2015-ös 4-5. helyről a 7. pozícióba csúszott vissza a GVH és más hatóságok visszahúzó erejének említési gyakorisága.
- Míg 2015-ben a GVH-hoz vagy a Közbeszerzési Döntőbizottsághoz fordultak volna a legnagyobb arányban a kartellezést gyanító szakemberek, idén a munkahelyi felettes megkeresését jelölték meg a legtöbben az ügy felgöngyölítésnek első lépéseként.

2. Bevezető

A Gazdasági Versenyhivatal megbízásából a MASMI Hungary felmérést végzett a GVH és a versenyszabályok ismertségéről, megítéléséről a lakosság, valamint a versenyhivatali munka szempontjából kiemelt csoportok (vállalkozások, jogászok, közigazgatási szakemberek, gazdasági újságírók) körében.

A jelen tanulmány egy 200 fős – 100 önkormányzati és 100 államigazgatási szakemberből álló – mintán végzett telefonos kérdőíves megkérdezés eredményeit mutatja be.

A kutatás fókuszában az alábbi témakörök álltak:

- a versennyel kapcsolatos attitűd és fogyasztói attitűd,
- a Versenytörvény ismertsége általában és részleteiben,
- a GVH ismertsége, a GVH feladatainak, illetve hatáskörének ismerete, munkájának megítélése, valamint
- a kartellezéssel szembeni fellépés aspektusai.

2.1. A kutatás módszere

Az adatfelvétel módja:	telefonos interjúk (CATI)
Az adatfelvétel ideje:	2018. július 13-24.
Alapsokaság:	a magyarországi köztisztviselők
Minta:	200 köztisztviselő, ebből: <ul style="list-style-type: none">• 100 önkormányzati• 100 államigazgatási

A mintavétel során (a korábbi kutatásokhoz hasonlóan és az ajánlatkéréssel összhangban) aránytalan rétegezést használtunk. Az egyes szegmenseken belül egyszerű (statisztikai) véletlen mintavétellel választottuk ki a mintába kerülő szakembereket, így biztosítva a szegmenseken belüli reprezentatív mintát. Fel kell hívnunk azonban a figyelmet arra, hogy a teljes minta összetétele – az aránytalan rétegezés miatt – eltér az alapsokaság összetételétől, mivel a valóságban az önkormányzatokban dolgozó szakemberek száma jóval nagyobb, mint az államigazgatásban dolgozóké. A teljes mintára vonatkozó megállapítások tehát nem vetíthetők rá automatikusan az alapsokaságra, a részmintákra vonatkozó eredmények viszont reprezentatívak. Ezért ezeket minden esetben bemutatjuk a teljes minta eredményei mellett.

Az előző kutatások adataival való összevetésnél szem előtt tartottuk, hogy minden esetben azonos összetételű mintákon nyert eredményeket vegyünk figyelembe.

Az **önkormányzati mintát** a települési önkormányzatoknál dolgozó fizetett hivatalnokok, köztisztviselők alkotják (tehát szakemberek, és nem a képviselőtestületbe választott politikusok vagy azok tanácsadói). A mintába az önkormányzat saját vállalkozásait (pl. közműveket) felügyelő osztályok vezetői, illetve olyan szakemberek kerülhettek be, akik részt

vesznek a helyi szintű gazdasági vagy szabályozási döntések előkészítésében, vagy foglalkoznak ilyen jellegű ügyekkel.

Az *államigazgatási* almintába a központi közigazgatási szerveknél, azaz a minisztériumokban és azok – döntéselőkészítéssel vagy javaslatok megfogalmazásával is foglalkozó – (a GVH-val való egyeztetés alapján meghatározott) háttérintézményeiben dolgozó köztisztviselők kerültek. Szűrőfeltételként azt vártuk el, hogy a válaszadó munkája – saját bevallása szerint – szervesen kapcsolódjon a vizsgált területekhez.

2.2. A minta megbízhatósága

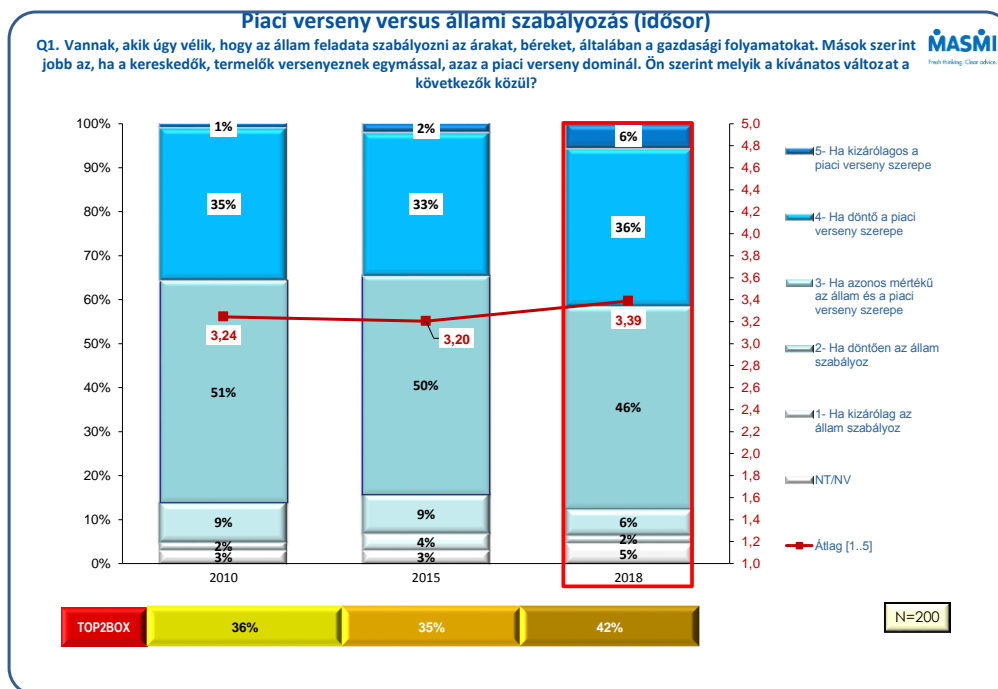
Egy minta megbízhatóságát a minta konfidencia-intervallumával szokás jellemezni. Ez az érték azt mutatja meg, hogy a reprezentatív kiválasztás szabályainak betartása esetén a minta segítségével mért érték maximálisan (azaz matematikai értelemben vett elképzelhető „legrosszabb esetben”, szimmetrikus eloszlás esetén) mennyire térhet el attól a hipotetikus eredménytől, amit akkor kapnánk, ha nem mintát vennénk, hanem az alapsokaság minden egyes tagját megkérdeznénk.

A teljes mintát tekintve (N=200), 95%-os megbízhatósági szinten $\pm 7,1\%$, az egyes részmintákat tekintve N=100 esetén $\pm 9,8\%$ -os konfidencia-intervallummal számolhatunk az elemzés során, azaz az értékelésnél 95%-os biztonsággal állíthatjuk, hogy a kapott eredmény maximum ekkora mértékben térhet el a célcsoport egészének véleményétől, attitűdjétől.

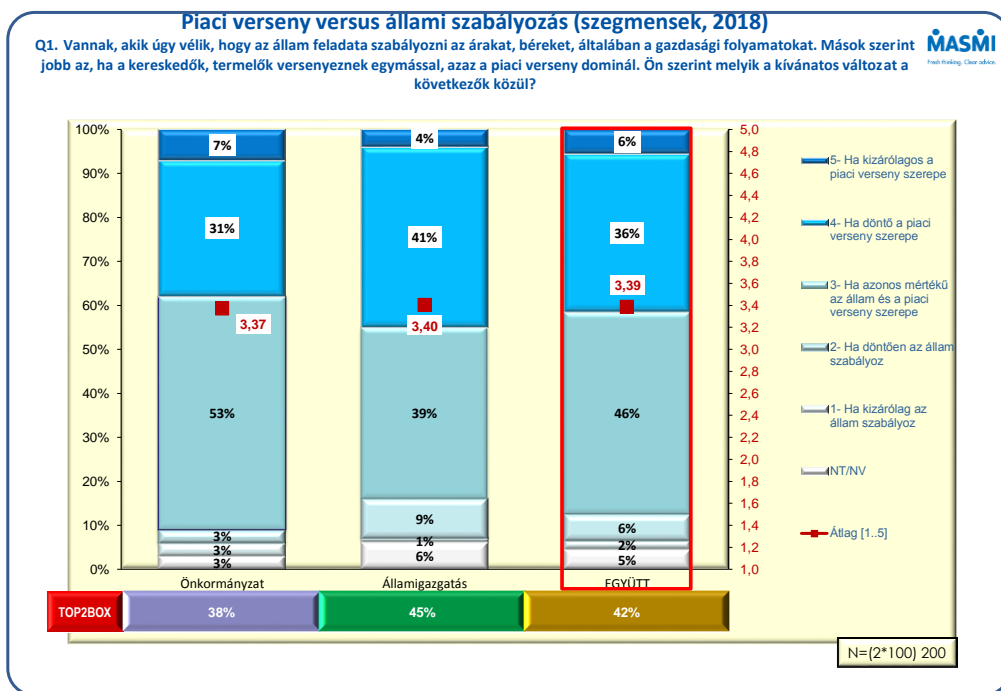
3. Verseny-attitűd

A megkérdezett közigazgatási szakemberek 42%-a a piaci versenyt preferálja az állami szabályozással szemben, bár ezen belül a teljesen szabad, állami beavatkozástól mentes versenyt mindössze 6%-uk tartaná kívánatosnak. A relatív többség (46%) szerint az ideális helyzetet az állam és a piaci verseny egyensúlya jelenti, míg mindössze 8% látná szívesen az állami beavatkozás nagyobb súlyát, illetve kizárólagosságát.

Az idej eredmények szerint a korábbi évekhez képest némileg megnőtt a piaci verseny kizárólagos szerepét szorgalmazók részaránya az egyensúlyi helyzetet idealizálók rovására.

A központi közigazgatásban dolgozók valamelyest nagyobb arányban preferálják a piac szerepének prioritását, mint az önkormányzati szakemberek, de ez a különbség nem szignifikáns. Ugyanakkor az előbbieknél volt valamelyest magasabb az állam szabályozó szerepének prioritására voksolók hányada is. Ennek megfelelően markáns különbség mutatkozott az egyensúlyt szorgalmazók arányában (önkormányzat: 53%, államigazgatás: 39%).

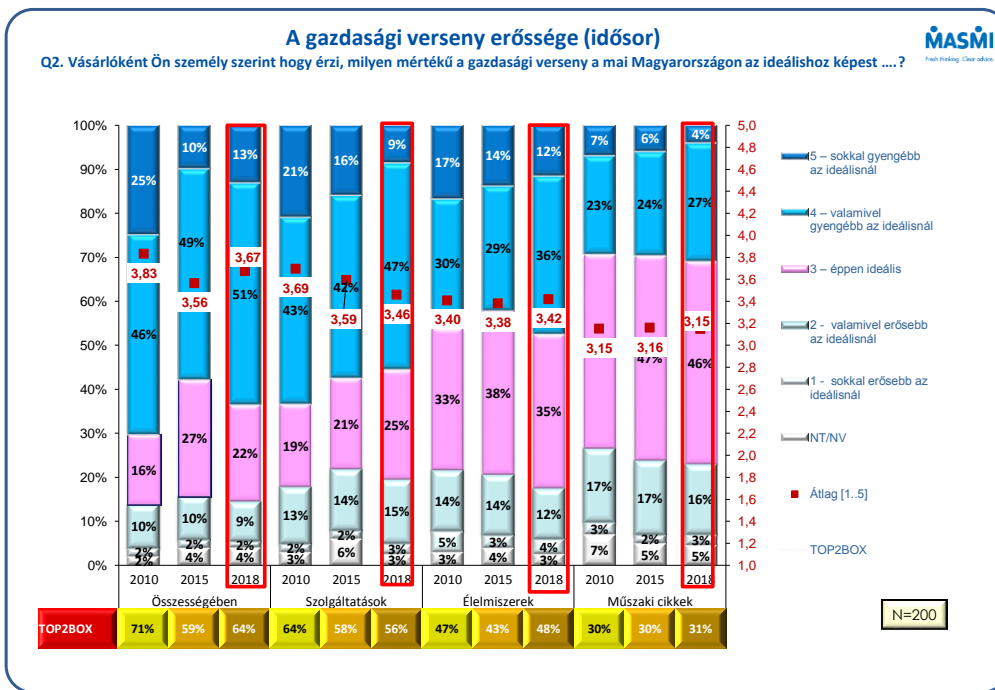
Egyéb ismérv szerint sem volt jelentős átlagtól való eltérés.

A közigazgatási szakemberek több mint egyötöde érzékeli magánemberként, vásárlóként ideális mértékűnek a versenyt. Közel kétharmaduk (64%, azaz jóval nagyobb hányadban, mint amennyien a piac szerepét szeretnék növelni) az ideálisnál gyengébbnek gondolja azt: 13% szerint sokkal gyengébb, 51% szerint valamivel gyengébb. Mindössze 12% érzi úgy, hogy a verseny erősebb a kívánatosnál.

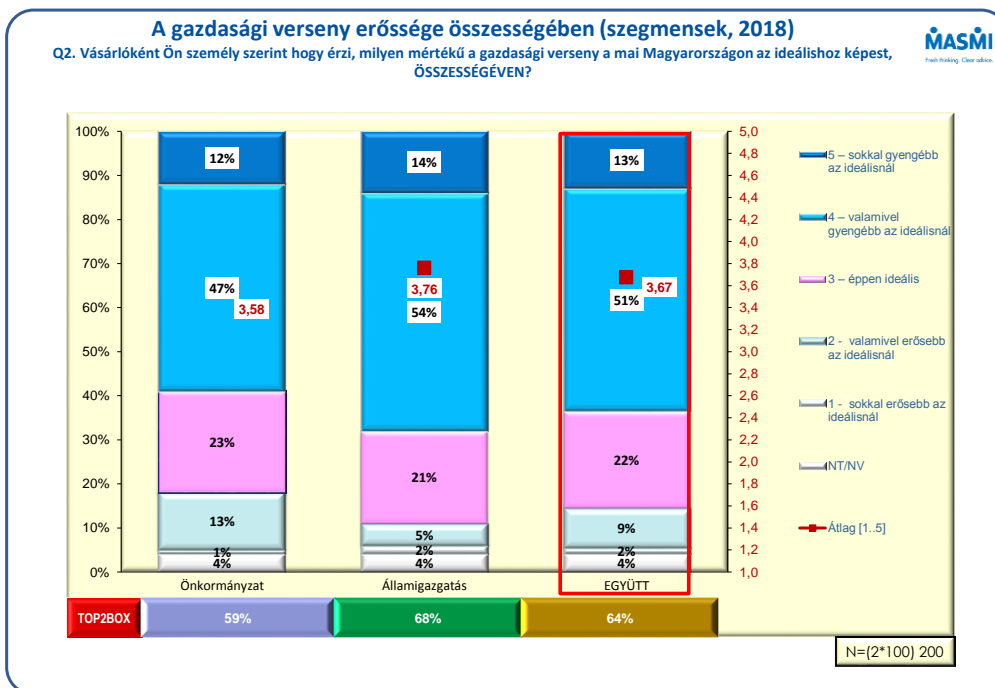
A 3,67-os átlag (sokkal gyengébb az ideálisnál=5 ... sokkal erősebb az ideálisnál=1) – noha magasabb a 2015-esnél (3,56) – elmarad a 2010-estől (3,83). Ez azt sejteti, hogy ebben a megvilágításban a közigazgatásban dolgozók most némileg kevésbé hiányolják a gazdasági versenyt, azaz a piac hegemóniáját, mint 8 éve.

Az egyes konkrét területeken (szolgáltatások, élelmiszerek, műszaki cikkek) kevésbé hiányolják a vizsgált szakma képviselői a gazdasági verseny hatását, mint összességében, s az itteni eredmények – a szolgáltatások kivételével – csaknem azonosak a három hullámban. A szolgáltatások esetében – 2015. után – tovább csökkent a gazdasági verseny erőteljesebb érvényesülését szorgalmazók aránya.

Ugyanakkor még így is elsősorban a szolgáltatásoknál várják piaci hatások erősebb érvényesülését a célcsoport tagjai, s a legkevésbé a műszaki cikkeknel (az előbbinél csak 25%, az utóbbinál viszont 46% azoknak az aránya, akik ideálisnak tekintik a gazdasági versenyt).

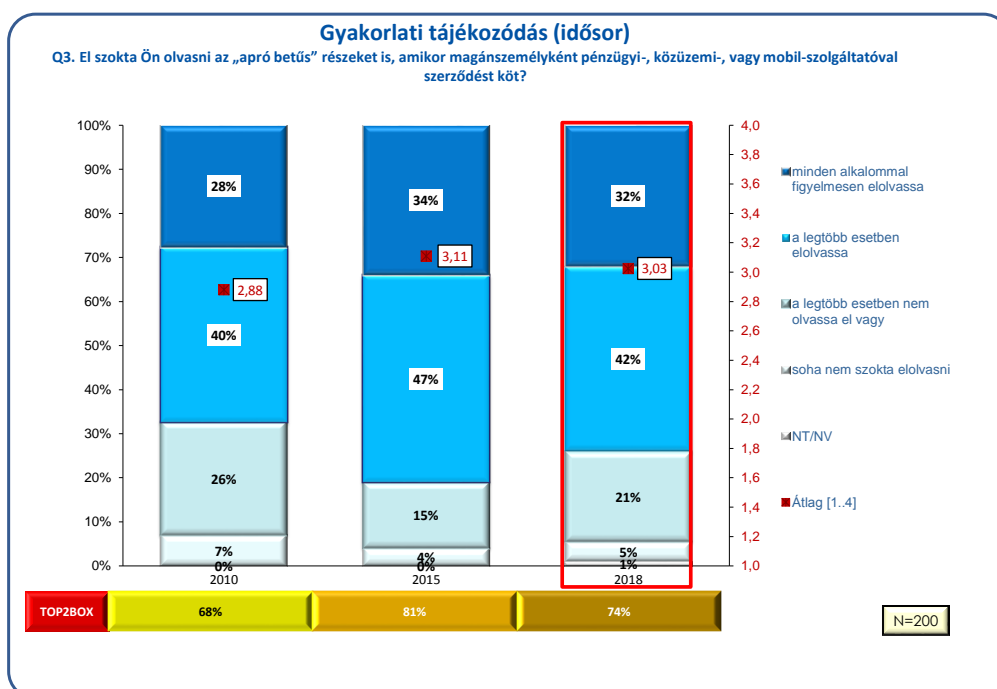
Akárcsak a piaci verseny versus állami szabályozás kérdés kapcsán, az e kérdés válaszai által képzett átlagok és a top2box értékek is azt sejtetik, hogy az államigazgatás képviselői valamelyest jobban nyitnának a piac irányába, mint az önkormányzatokban dolgozók.

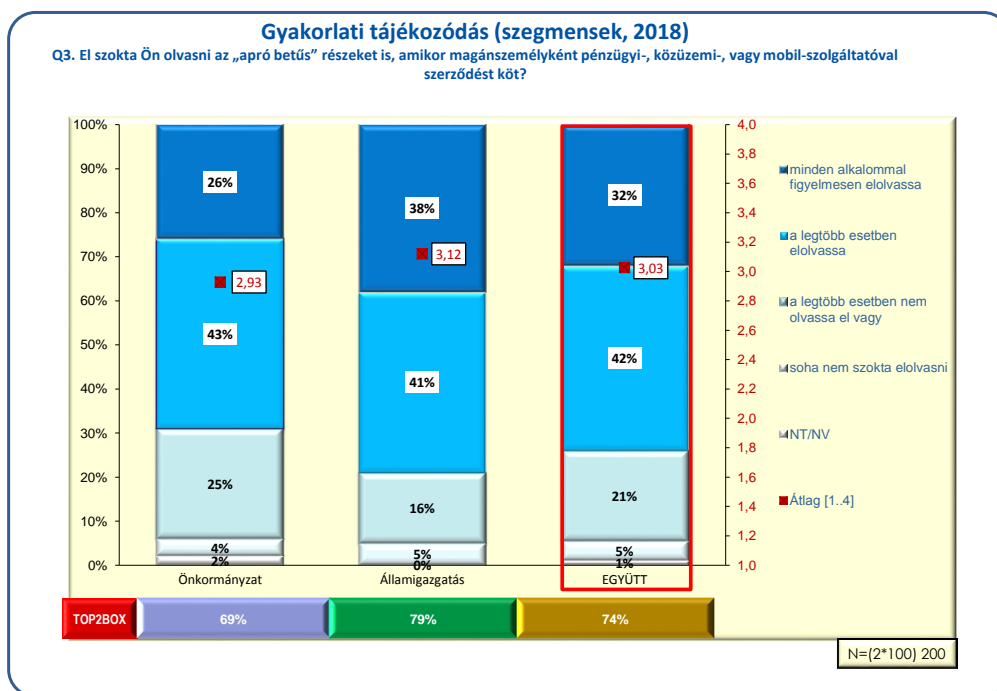
4. Gyakorlati piactudatosság

A gyakorlati piactudatosságot – vagyis azt, hogy a válaszadó konkrét (bár hipotetikus) élethelyzetekben, fogyasztóként hogyan viselkedne, mennyire alaposan tájékozódna, illetve mennyire alapozna a versenyre – két kérdés vizsgálta. Az egyik arra kérdezett rá, hogy milyen gyakran olvassa el az „apró betűs részeket” a szerződéskötéseknél (gyakorlati tájékozódás), a másik pedig a lakásfelújítást végző szakember kiválasztásának módjához kapcsolódóan, a versennyel összefüggő attitűdöt kívánta felmérni.

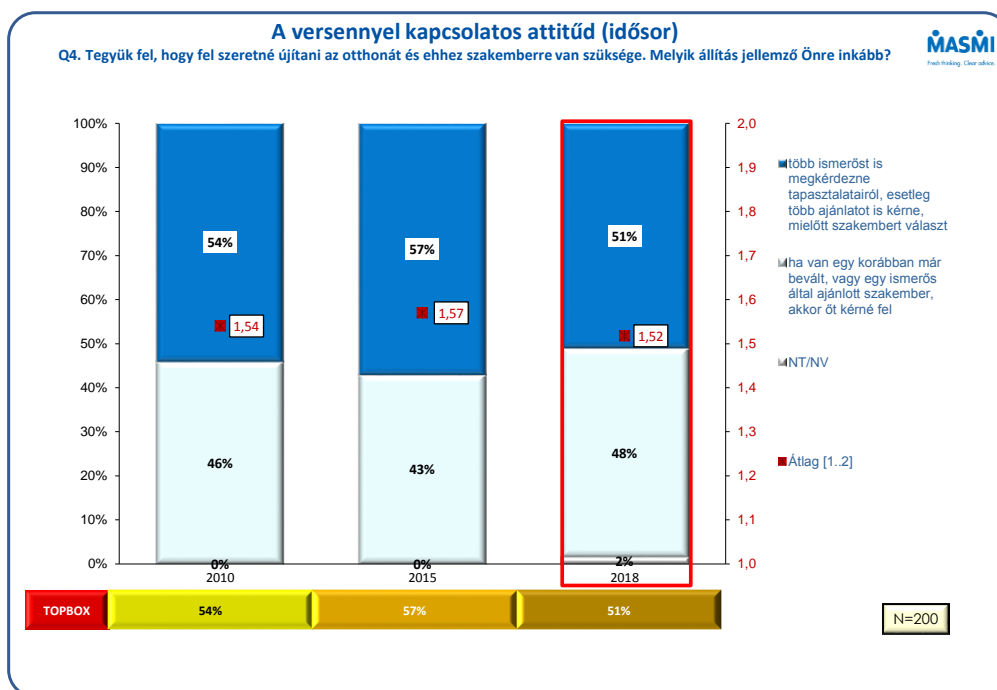
A közigazgatási szakemberek 74%-a állította azt, hogy mindig vagy legalább az esetek túlnyomó többségében el szokta olvasni az „apró betűs” részeket is, amikor magánszemélyként pénzügyi-, közüzemi-, vagy mobil-szolgáltatóval szerződést köt. Ez az arány a 8 évvel ezelőttihez (68%) képest valamelyest magasabb, de alacsonyabb, mint a 2015-ös (81%).

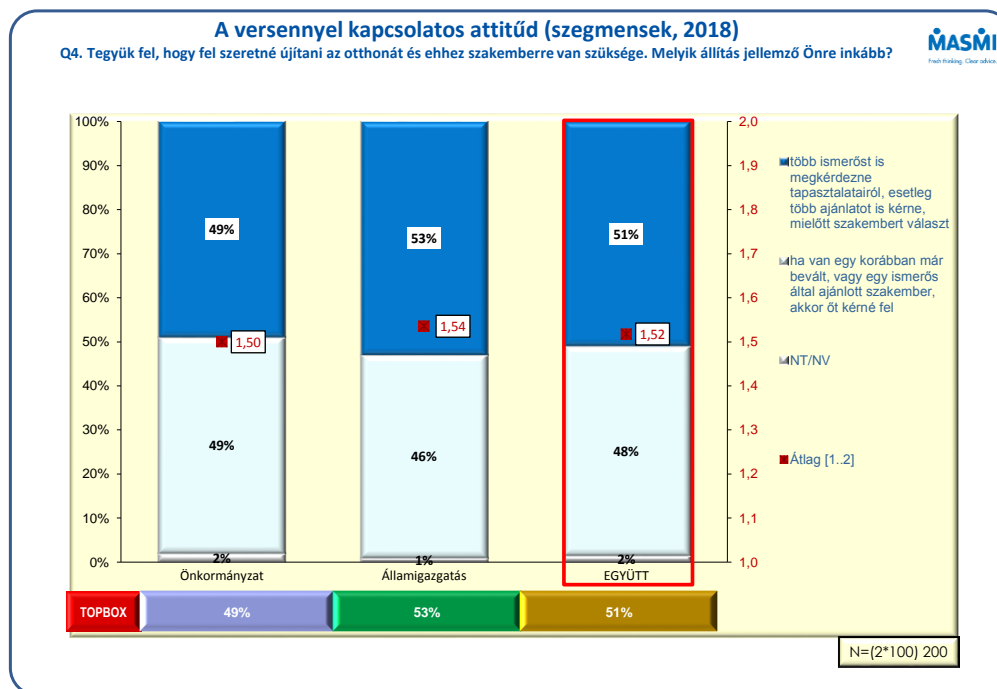
Az államigazgatásban dolgozók körültekintőbbeknek tűnnek – mind az átlagok, mind a top2box értékek alapján –, mint az önkormányzati szakemberek.

A válaszadók alig több mint fele (51%) nyilatkozott úgy, hogy lakásfelújítás esetén több forrásból is érdeklődne, mielőtt döntene egy szakember mellett. Ez némileg kisebb arány annál (54-57%), mint amit az előző két felmérés mutatott ki. A tendencia háttérben – véleményünk szerint – nem is annyira a piactudatosság tényleges csökkenése, hanem a szakember/szakmunkás kínálat szűkülése állhat.

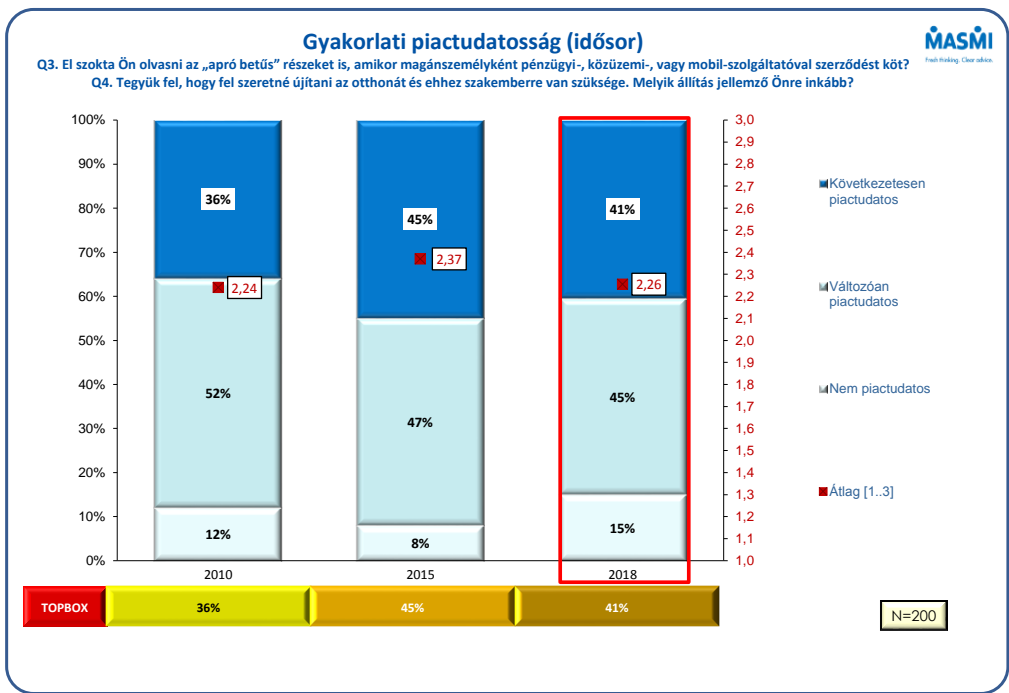
Ebben a tekintetben is – ha csak árnyalatnyival is – az államigazgatásban dolgozók tűnnek körültekintőbbeknek, azaz piactudatosabbaknak: 53%-uk kérne több ajánlatot, míg az önkormányzati szakemberek esetében 49%.

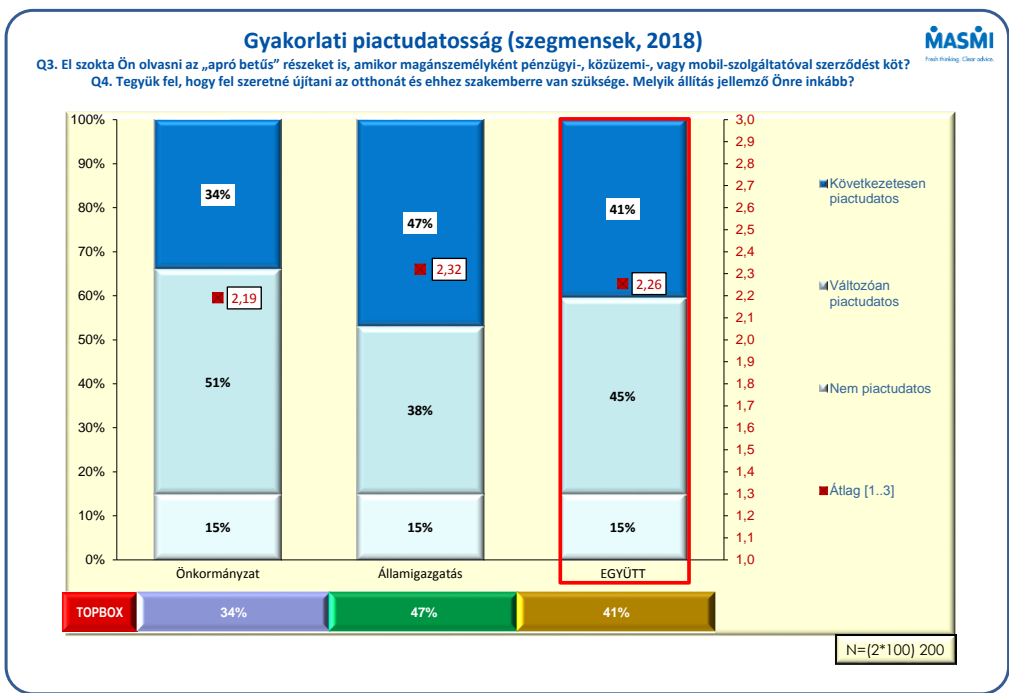
A megkérdezett közigazgatási szakembereket – a fenti két kérdésre adott válaszaik alapján – három, a gyakorlati piactudatosság szerint kialakított csoportba soroltuk:

- Következetesen piactudatos fogyasztók: akik a legtöbb esetben, vagy minden alkalommal elolvassák az „apró betűs” részeket és a szakemberválasztásnál is alternatívákban gondolkodnak (vagyis a gyakorlatban is élnek a piactudatosság lehetőségeivel).
- Változóan piactudatos fogyasztók: akik vagy (a legtöbb esetben / minden alkalommal) elolvassák az „apró betűs” részeket, vagy a szakemberválasztás előtt alternatívákban gondolkodnak.
- Nem piactudatos fogyasztók: akik magánszemélyként nem próbálnak élni a versenypiacok adta lehetőséggel, illetve nem mutatnak igényt az ezeken szükséges alaposabb tájékozódásra a két kiválasztott fogyasztói döntési helyzetben; azaz többnyire nem olvassák el az apró betűs részeket a szerződéseknél, és nem keresik az alternatívákat a szakemberek kiválasztása során.

A közigazgatási szakemberek közül 41% bizonyult „következetesen piactudatos fogyasztónak” a fenti besorolás alapján, minden hatodik-hetedik válaszadó (15%) pedig a „nem piactudatos” kategóriába illeszthető. A következetesen piactudatos közigazgatási szakemberek részaránya (topbox) 4 százalékponttal alacsonyabb az előző hullámban mért mutatószámánál, de 5 százalékponttal magasabb a 2010-esnél.

A korábban leírtak alapján nem meglepő az államigazgatásban dolgozók magasabb átlaga (2,32 versus 2,19) és 13 százalékponttal magasabb topbox értéke az önkormányzati szakemberekkel történő összevetésben.

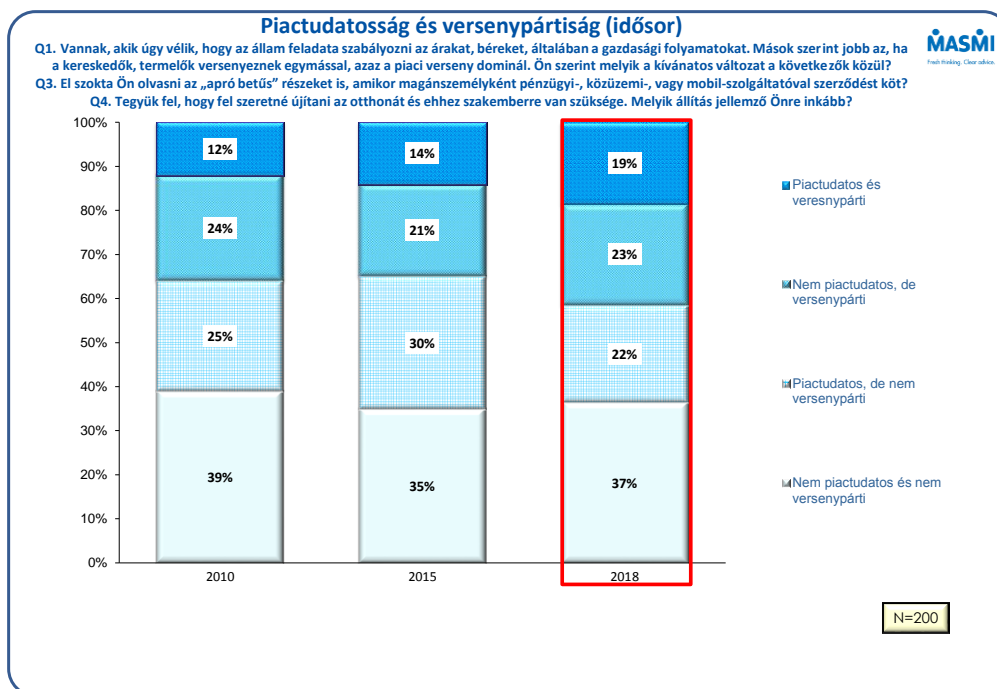
5. Verseny-attitűd versus gyakorlati piactudatosság

E két dimenziót – azaz a versenyhez való „elvi” hozzáállást és a gyakorlatban tanúsított piactudatosságot – együttesen is vizsgáltuk. A gyakorlati piactudatosságot a korábbiakban már definiáltuk¹. A „deklaráltan versenypárti” kategóriába tartozás feltétele az, hogy a válaszadó kívánatosnak tartsa a piaci verseny dominanciáját, azaz azt, hogy kizárólagos vagy döntő legyen a piaci verseny szerepe a gazdasági folyamatokban.

A közigazgatási szakembereket e két dimenzió alapján négy különböző csoportba lehet besorolni. (Ezt a lenti ábra szemlélteti.)

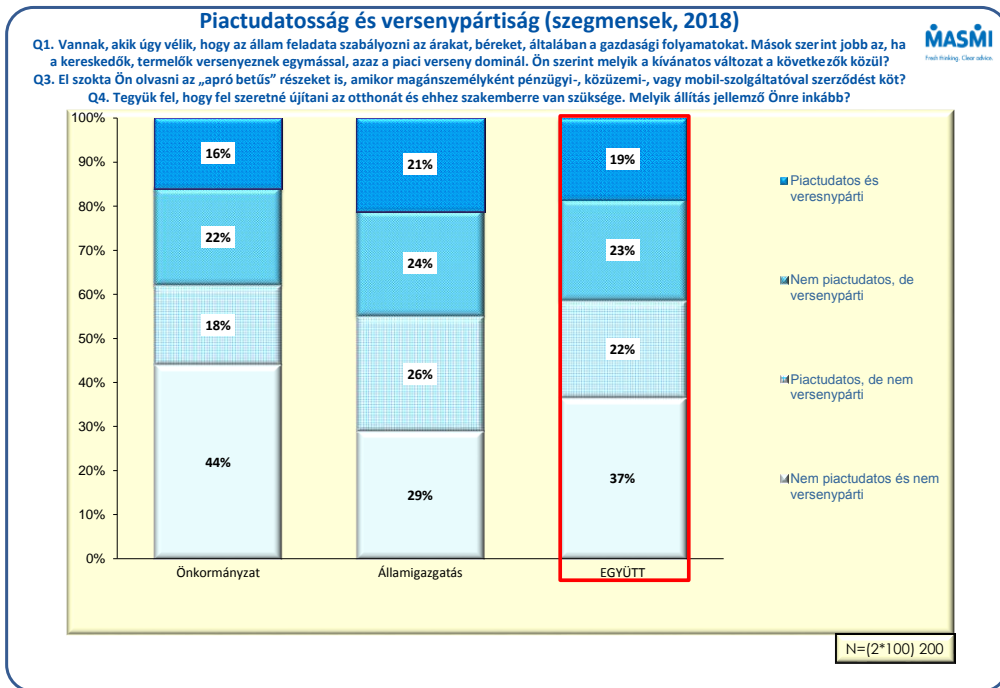
A válaszadók közel egyötöde (19%) egyszerre deklaráltan versenypárti és piactudatos fogyasztó. 22%-ra jellemző a piactudatosság, de nem jellemző a versenypártiság, a válaszadók csaknem egynegyede (23%) pedig csak versenypártinak mondható, piactudatos fogyasztónak nem. A közigazgatási szakemberek 37%-a se nem piactudatos, se nem versenypárti.

A két utóbbi felmérés eredményeihez képest csupán annyi a különbség, hogy a piactudatos szakemberek körében érzékelhetően nőtt a versenypártiak aránya.

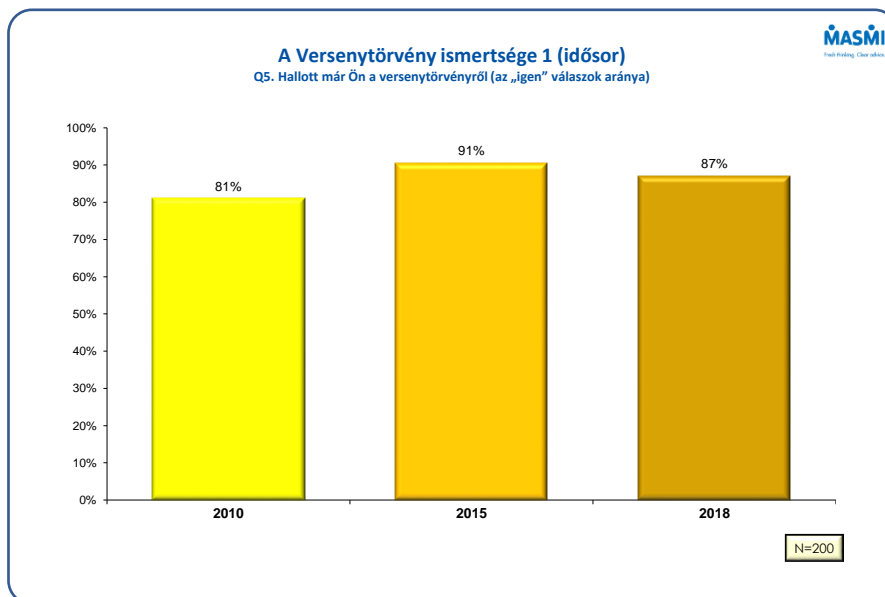
A két közigazgatási terület eredményeiben, belső arányaiban érzékelhető különbségek mind a versenypártiságban, mind a piactudatosságban észlelt eltérésekre vezethetők vissza.

¹ Ebben a felosztásban az egyszerűség kedvéért összevontuk a „változóan piactudatos” és a „nem piactudatos” kategóriákat, és „piactudatos” fogyasztónak csak a „következetesen piactudatosokat” neveztük (akik az apró betűs részeket is elolvassák és a szakemberválasztásnál is alternatívákban gondolkodnak).

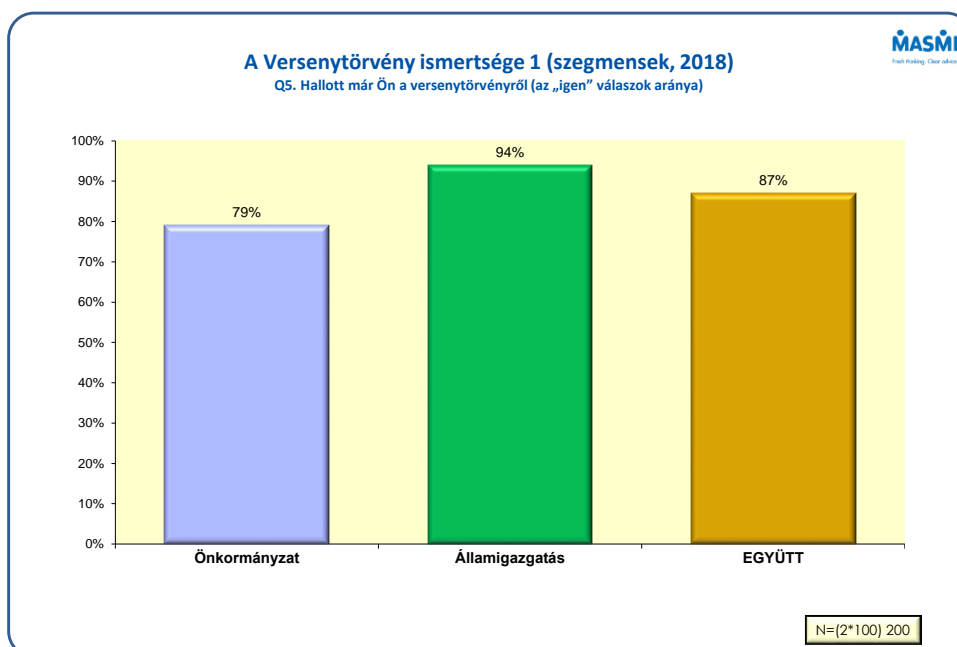

6. A Versenytörvény ismerete

A közigazgatási szakemberek 81%-a hallott már a Versenytörvényről. Ez az arány valamelyest alacsonyabb a 3 évvel ezelőttinél, de 6 százalékponttal meghaladja a 2010-es szintet.

Szignifikáns eltérés tapasztalható a két vizsgált szegmens között; míg az önkormányzati szakemberek esetében a törvényt ismerők aránya 79%, addig az államigazgatásban dolgozók körében 94%.

6.1. Ismeretek a Versenytörvény céljáról

Az előző két felméréshez hasonlóan először egy teljesen nyitott, majd egy több állításos, zárt kérdés vizsgálta a Versenytörvény céljára vonatkozó ismereteket. A nyitott kérdés szöveges válaszait utólag kódoltuk, majd ezeket a kódokat csoportosítottuk a válasz helyessége alapján három kategóriába (jó, kétértelmű, rossz válasz).

A részletesen kódolt válaszok említési számát és százalékos arányát mutatja az alábbi táblázat.

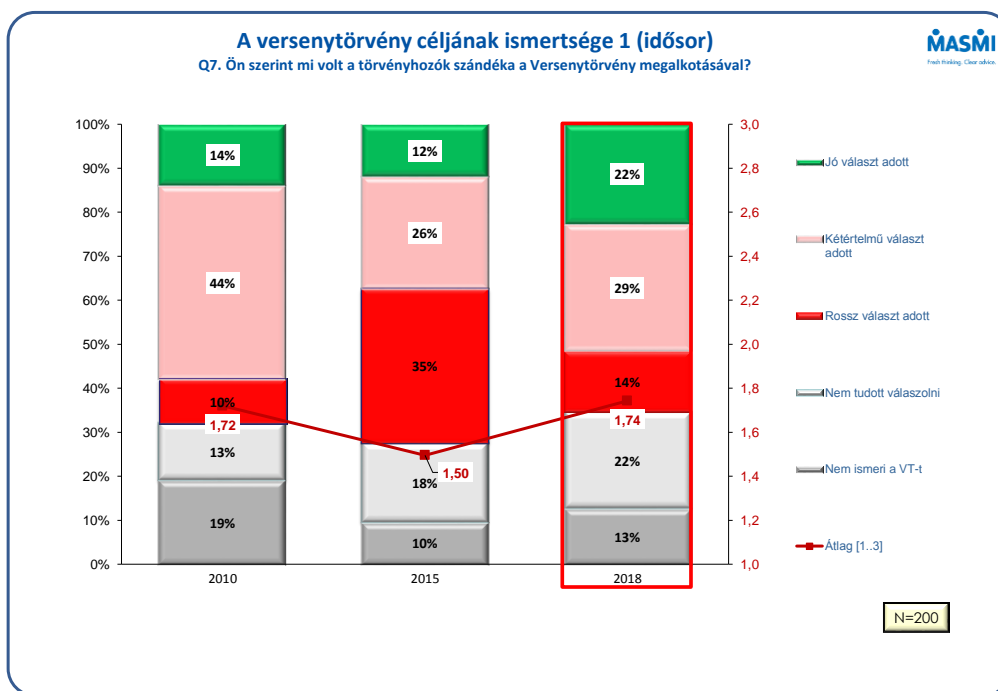
Tudomása szerint mi a célja a versenytörvénynek?		
Bázis: N=200	Említések száma	Százalékos arány
Egyértelműen helyes válaszok:		
A (tisztességes) verseny elősegítése, fenntartása	35	17%
Kartellek, egyeztetések megakadályozása	7	3%
Visszaélések megakadályozása	2	1%
A fogyasztók védelme, érdekeinek a biztosítása	2	1%
Kétértelmű válaszok ² :		
A (piaci) verseny szabályozása, kontrollálása	19	10%
A megfelelő gazdasági verseny biztosítása	17	9%
Esélyegyenlőség/azonos feltételek biztosítása	13	6%
Egyéb kétértelmű válaszok	9	4%
Rossz válaszok:		
A gazdaság(i folyamatok) szabályozása	10	5%
A piac védelme, fejlesztése	6	3%
A monopóliumok kialakulásának megakadályozása	3	2%
Egyéb rossz válasz	9	4%
NT/NV vagy nem ismerik a VT-t	70	35%

A nyitottan feltett kérdésekre adott válaszok helyessége alapján csoportokba soroltuk a válaszadókat. Aki nem egyértelműen helyes választ adott, az a „kétértelmű választ adott” kategóriába került. Az inkább vagy egyértelműen rossz választ adók, illetve a definiálásra nem vállalkozó közigazgatási szakemberek, valamint a Versenytörvényt nem ismerők a „tájékozatlanok” csoportját alkotják.

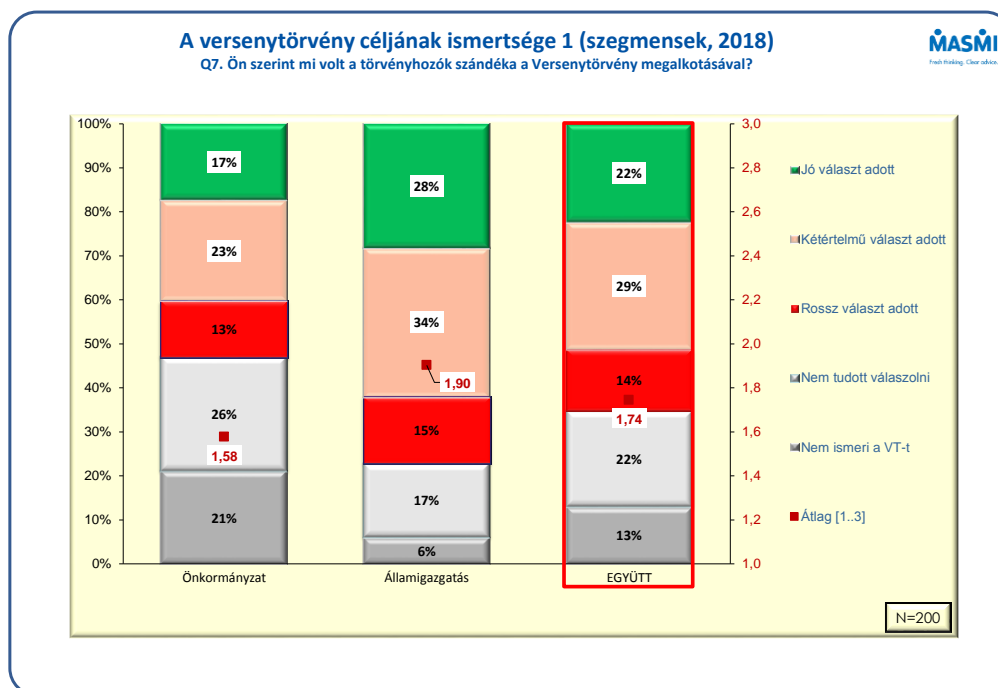
Az eredmények alapján a közigazgatási szakemberek kevesebb mint egynegyede (22%) van teljes mértékben tisztában a Versenytörvény céljaival. Közel egyharmaduk (29%) adott csupán részben jó (kétértelmű) választ erre a kérdésre. A tájékozatlanok (tévesen vagy sehogy sem válaszolók, illetve a Versenytörvényt még hallomásból sem ismerők) részaránya 49%.

Az átlagok alapján (jó válasz=3, kétértelmű válasz=2, téves válasz/ NV/NT /nem ismeri a Versenytörvényt=1) az ideai eredmények gyakorlatilag megegyeznek a 8 évvel ezelőttiekkel és szignifikánsan jobbak a 2015-eseknél. Ki kell emelni, hogy 2018-ban mind a jó, mind a téves (vagy „nem tudja”) válaszok aránya jóval magasabb volt, mint 2010-ben, s egyúttal jelentősen csökkent a kétértelmű válaszok hányada is.

² Ezek a válaszok lehetnek helyesek is, helytelenek is, attól függően, hogy mire gondolt közben a válaszadó.

Az államigazgatásban dolgozók jóval nagyobb arányban adtak egyértelműen helyes választ a nyitott kérdésre, mint a önkormányzati szakemberek, s körükben sokkal kisebb volt a tájékozatlanok hányada (38%), mint a másik terület képviselői között (60%).

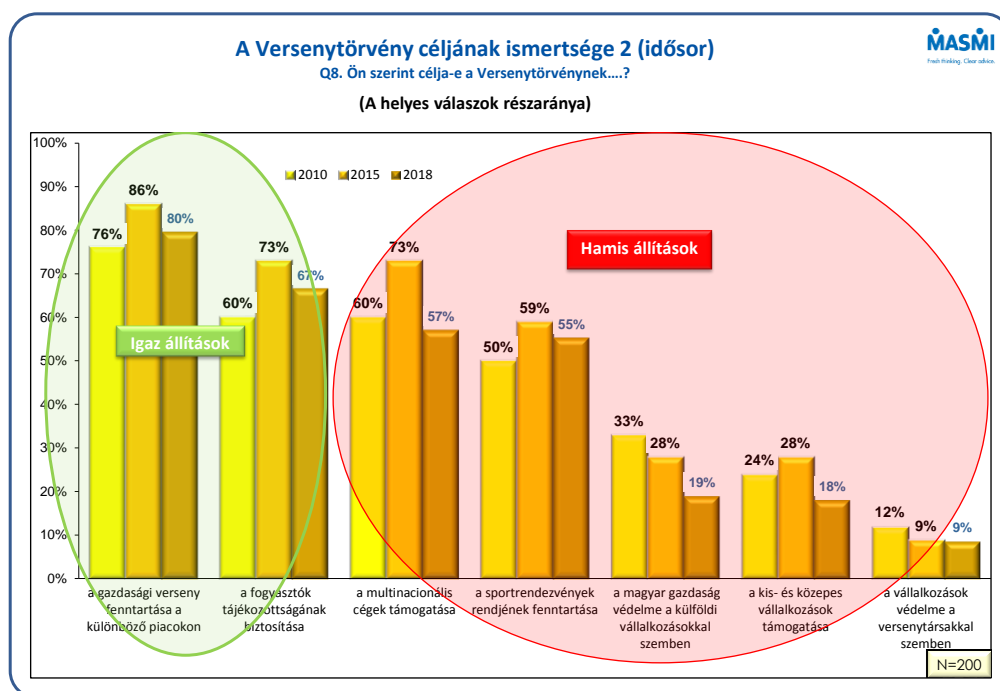

Az egyes lehetséges célok ismeretének támogatott vizsgálatában a túlnyomó többség (80%) helyesen állította, hogy a Versenytörvény alapvető célja a „gazdasági verseny fenntartása a különböző piacokon”. Ennél jóval kisebb arányban, a közigazgatási

szakemberek 67%-a tudta csak helyesen azt, hogy „a fogyasztók tájékoztatásának biztosítása” is célja a törvénynek.

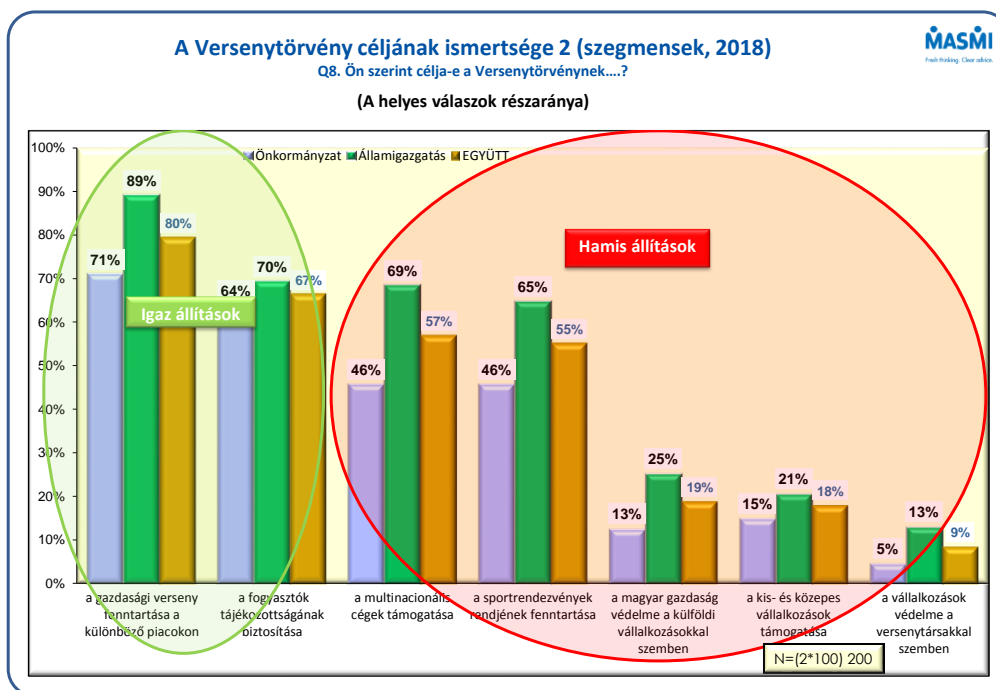
Noha közel 60%-os hányadban tisztában vannak a közigazgatási szakemberek azzal, hogy sem a multinacionális cégek támogatása (57%), sem a sportrendezvények rendjének a fenntartása (55%) nem tartozik a Versenytörvény céljai közé, a vállalkozásoknak a versenytársakkal szembeni védelmét (9%!), a kkv-k támogatását (18%), valamint a magyar gazdaságnak a külföldi vállalkozásokkal szembeni védelmét (19%) csupán a közigazgatási szakemberek kisebbsége zárta ki – helyesen – a valós célok közül³.

Érdekes, hogy a külföldi vállalkozásokkal szembeni védelmet illetően a jó válaszok arányának a 2010 és 2015 közötti jelentős visszaesését követően, 2018-ban tovább emelkedett az ide vonatkozó tévképzetek (és/vagy tanácstalanság) súlya.

Valamennyi állítás esetében a államigazgatásban dolgozók adtak nagyobb arányban helyes választ. Néhány tekintetben (a multinacionális cégek támogatása, a magyar gazdaság védelme a külföldi vállalkozásokkal szemben, a vállalkozások védelme a versenytársakkal szemben) meglehetősen szembetűnők voltak az aránykülönbségek

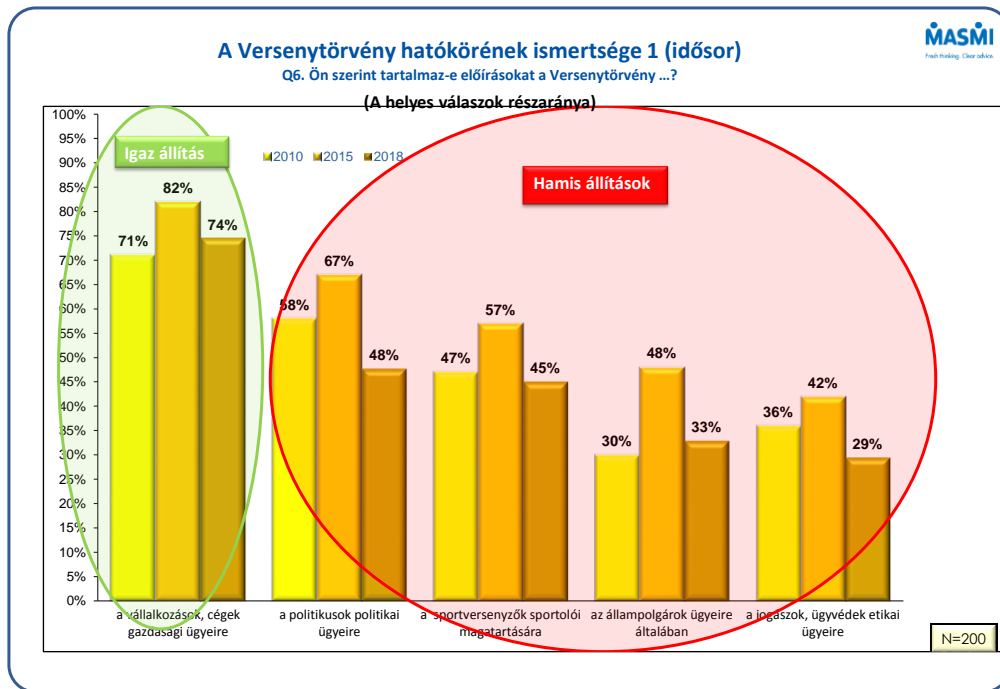
³ A százalékos értékeket természetesen lefele húzta az a tény, hogy a válaszadók 13%-a még nem hallott a Versenytörvényről.

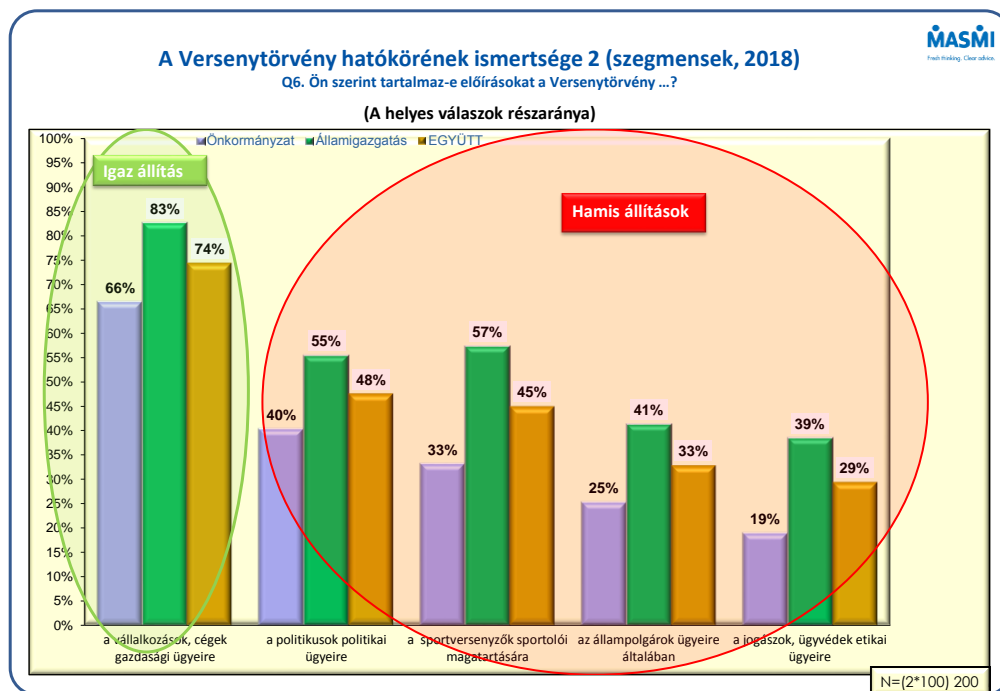
6.2. Ismeretek a Versenytörvény tartalmáról és hatóköréről

A megkérdezett közigazgatási szakemberek közel háromnegyede (74%) tudta, hogy a Versenytörvény a vállalkozások, cégek gazdasági ügyeire vonatkozóan tartalmaz előírásokat. Ugyanakkor mindössze 29%-uk van tisztában azzal, hogy a jogászok etikai ügyeire nem vonatkozik a törvény.

Valamennyi állítás kapcsán csökkent a helyes válaszok részaránya 2015-höz képest, amihez hozzájárult az is, hogy az idei mintában 4 százalékponttal magasabb volt a Versenytörvény-t nem ismerők hányada.

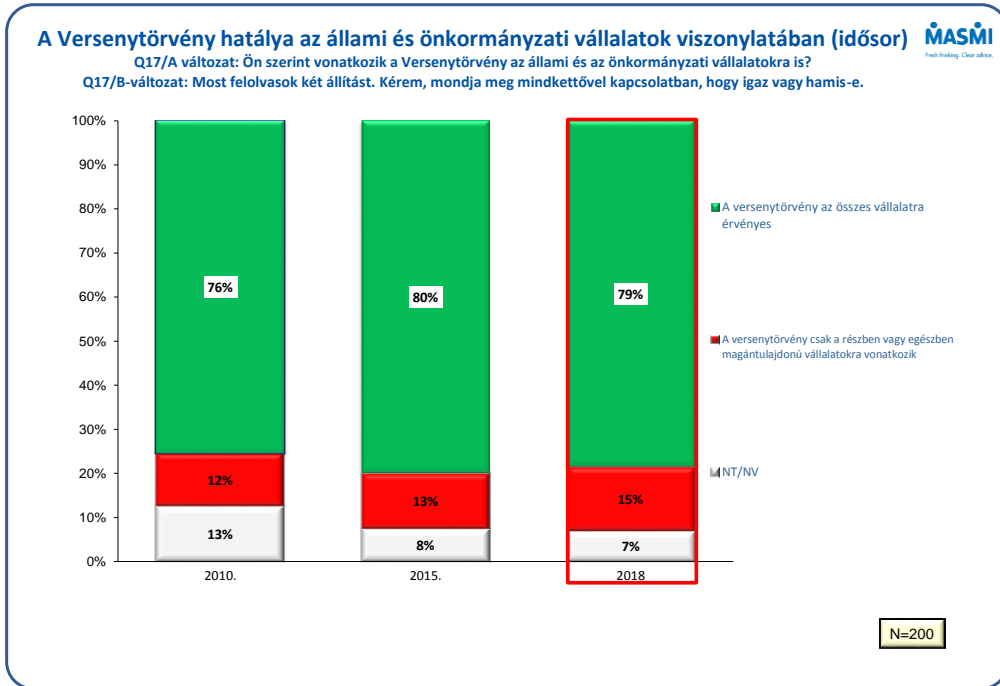
E kérdés kapcsán is egyértelműen megmutatkozott az államigazgatásban dolgozók nagyobb tájékozottsága.

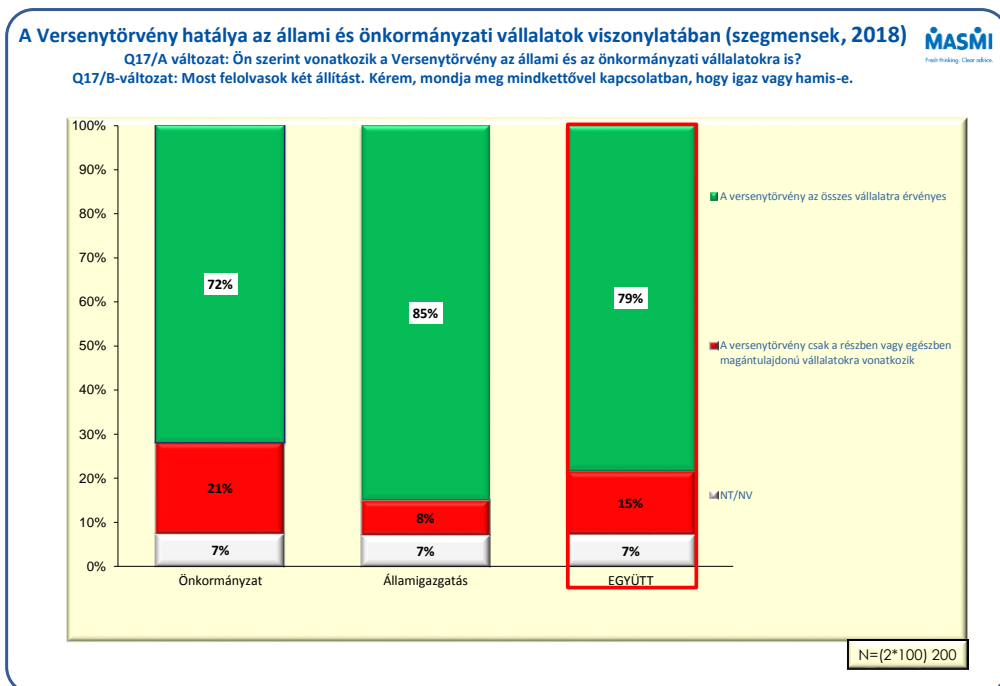
A Versenytörvény ismerete kapcsán a kutatás kitért a versenyszabályozás állami, államigazgatási vonatkozásaira is. A témát két kérdéssel közelítettük meg: az egyikben a Versenytörvénynek az önkormányzatok vagy más állami szervek által irányított vállalatokra való érvényességéről kérdeztük az interjúalanyokat, a másikban pedig arra voltunk

kíváncsiak, hogy ismerik-e a Versenytörvény bizonyos, az állami szervekre vonatkozó előírásait.

A közigazgatási szakemberek közel négyötöde (79%) tudja, hogy a Versenytörvény állami és önkormányzati vállalatokra is vonatkozik.

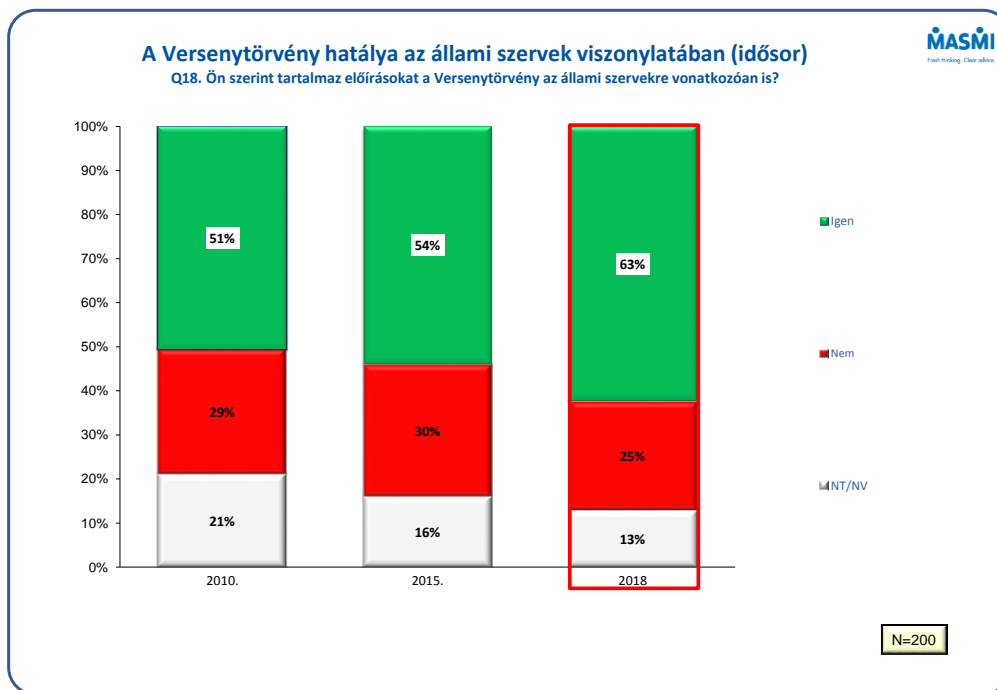

Az önkormányzatok munkatársai közül 72%, míg az államigazgatásban dolgozók közül 85% adott helyes választ.

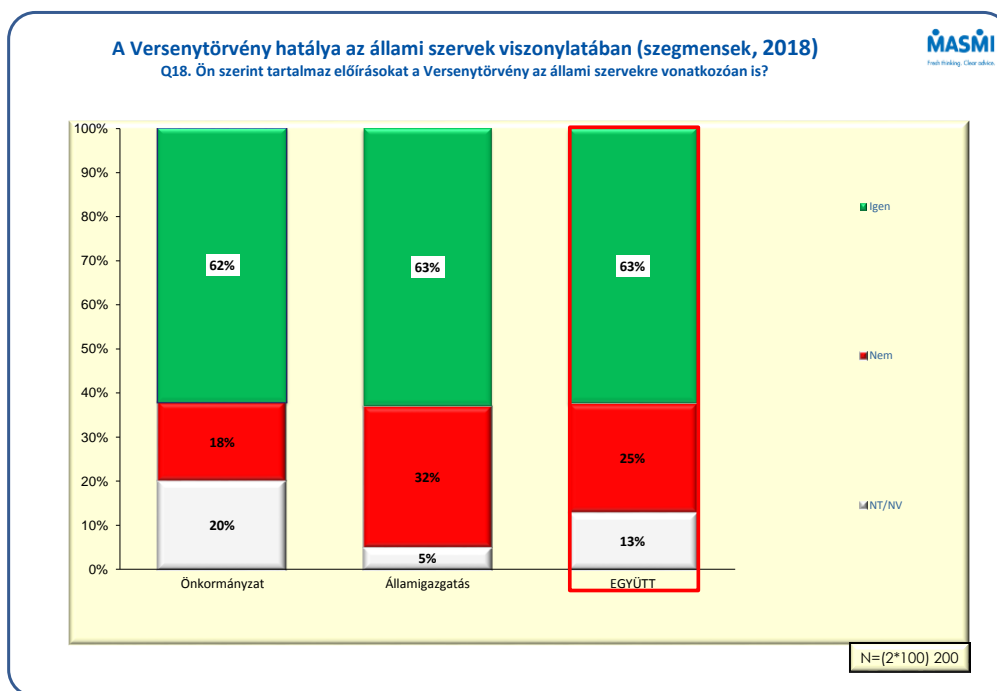

Noha kevesebb közigazgatási szakember (63%) van tisztában azzal, hogy a Versenytörvény az állami szervekre vonatkozóan is tartalmaz előírásokat, ezen a téren kedvezőbb eredmények születtek, mint az előző két hullámban.

Ugyanakkor több mint a fele (52%) azoknak, akik szerint vannak a versenyszabályozásnak állami vonatkozásai, nem tudott említeni egyetlen konkrét előírást sem, a többiek pedig téves válaszokat adtak.

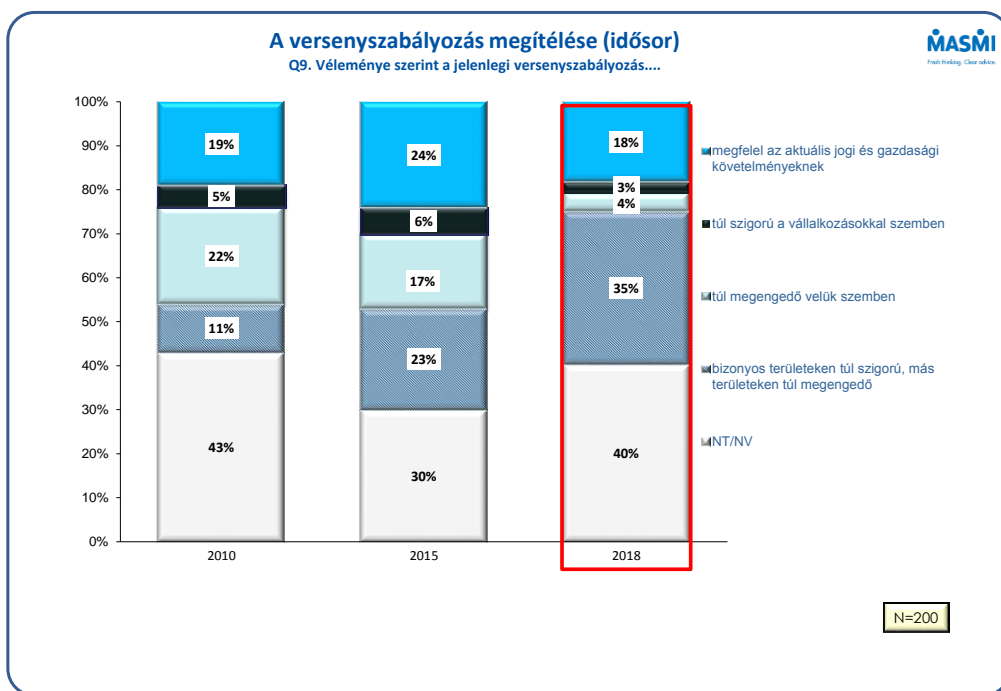
Meglepő módon gyakorlatilag megegyező hányadú volt az „igen” válaszok aránya a két szegmensben.

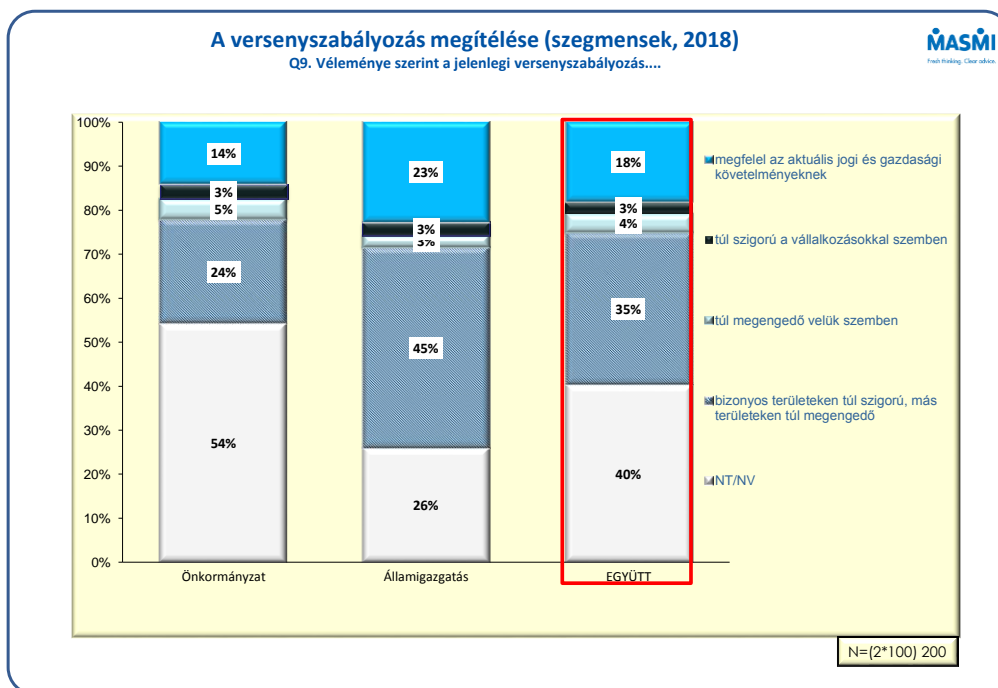
6.3. A versenyszabályozás értékelése

A közigazgatási szakemberek 18%-a a versenyszabályozást az aktuális jogi és gazdasági követelményeknek megfelelőnek tartja. A 2010-es felmérés gyakorlatilag ezzel megegyező szintű eredményt hozott ebben a tekintetben. Három évvel ezelőtt magasabb volt ugyan az abszolút elégedettek részaránya, de akkor többen tudtak véleményt nyilvánítani, mint az idén. (A véleményt nyilvánítók körében az idén 30, 2015-ben pedig 34%-os volt azok aránya, akik megfelelőnek nevezték a versenyszabályozást.

Az idén mind a túlzott szigor, mind a túlzott engedékenység csak minimális hányadú említésben részesült, bár igaz, hogy az előbbi minősítés a két korábbi felmérésben is csak nagyon kevés (10-12) közigazgatási szakember válaszában szerepelt.

Ha csak a kérdést megválaszolókat tekintjük bázisnak, úgy mindkét szegmensben 30% körüli a versenyszabályozást megfelelőnek tartó közigazgatási szakemberek részaránya.

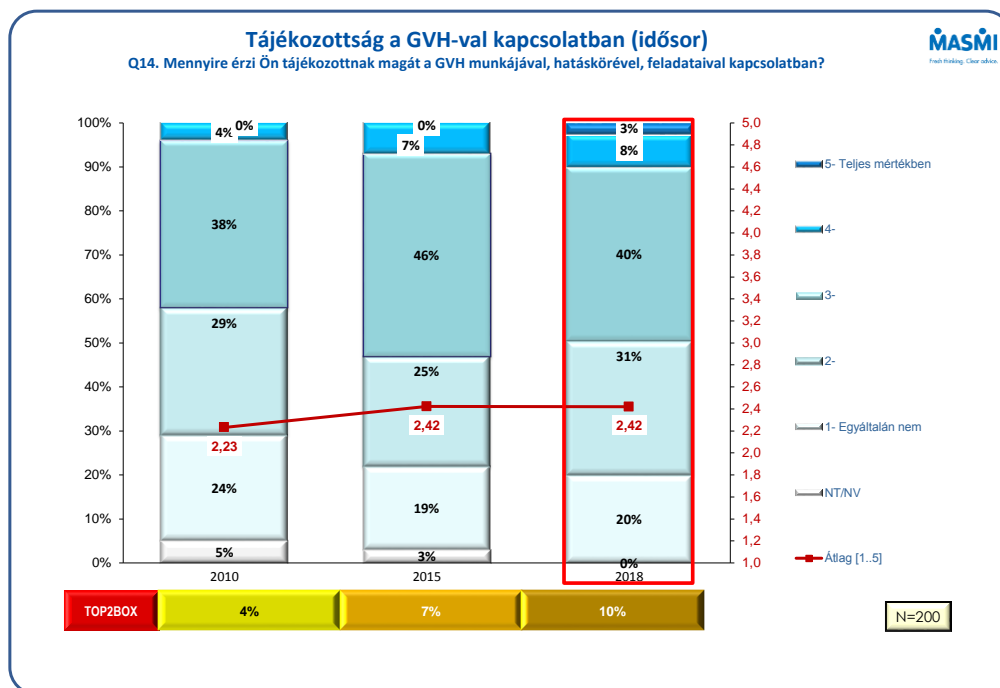

7. A GVH ismertsége, megítélése

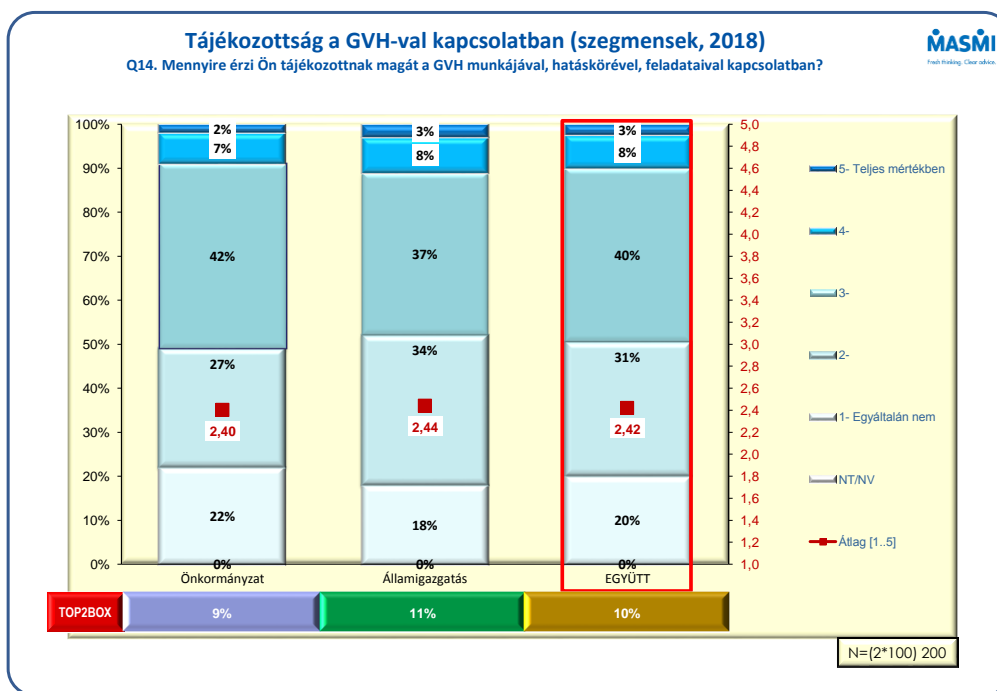
A kutatás célja volt idén is a GVH ismertségének és megítélésének általános és részletes vizsgálata. A felmért ismeretek érintették a GVH konkrét tevékenységét és jogosultságait is. A közigazgatási szakemberek közül mindenki hallott már a GVH-ról.

7.1. Általános tájékozottság a GVH-val kapcsolatban

Az átlagok és a top2box értékek azt mutatják, hogy a közigazgatási szakemberek tájékozottsága az utóbbi két felmérés időszakában nagyjából azonos szinten volt. Mindössze 3% (igaz, a korábbi 0%-okkal szemben ez előrelépés) azoknak az aránya, akik teljes mértékben tájékozottnak érzik magukat a GVH munkájával, hatáskörével, feladataival kapcsolatban és a tájékozottak köre (4-es vagy 5-ös válasz az 1-5-ig terjedő skálán) is viszonylag szűk, 11%-os. A relatív többség (40%) közepesre osztályozta ismerete szintjét, a válaszadók 31%-a minimálisnak véli tájékozottságát a GVH-val kapcsolatban, 20% pedig még akkorán sem.

A számok ugyan az államigazgatásban dolgozók nagyobb tájékozottságát sejteti, de a különbség a két szegmens között nem tekinthető szignifikánsnak.

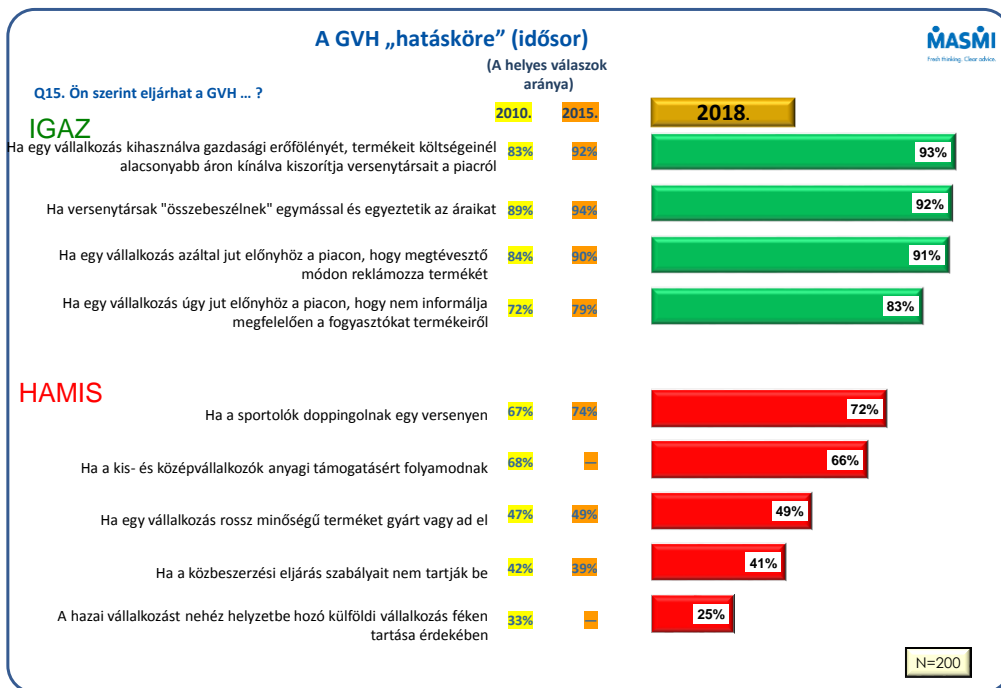

7.2. A GVH működésének ismerete

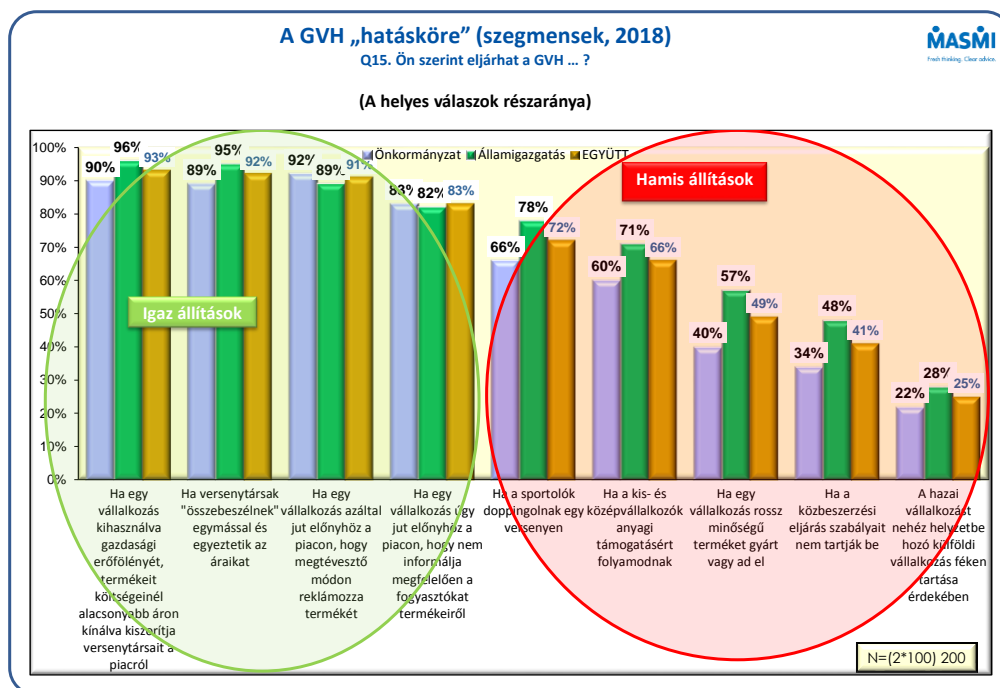
A közigazgatási szakemberek döntő – 90% feletti – hányadban tisztában vannak azzal, hogy a GVH eljárhat a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés (dömpingár), az árkartell és a megtévesztő reklám gyanúja esetén. A „valós” állítások közül a fogyasztók nem megfelelő informálása kapcsán már valamelyest kevésbé – 83%-os részarányban – hangzott el a helyes (igen) válasz.

Öt olyan ügy is szerepelt a listában, amely valójában nem tartozik a GVH hatáskörébe. Ezek esetében a helyes (azaz a „nem”) válaszok aránya már jóval kisebb volt. A közigazgatási szakemberek csupán egynegyede (25%) van tisztában azzal, hogy a „külföldi vállalkozások féken tartása” nem tartozik a GVH kompetenciájába. Meglepően alacsony volt a jó válaszok részaránya a közbeszerzési eljárás szabályainak megszegése (41%) és a rossz minőségű termékek értékesítése (49%) kapcsán is.

Gyakorlatilag teljesen megegyeznek a két legutóbbi felmérés arányszámai.

Két kivételtől eltekintve az államigazgatásban dolgozók e téren is valamelyest tájékozottabbnak tűnnek, mint az önkormányzati szakemberek.

A megkérdezett közigazgatási szakemberek közel kétharmada (62%) nem tudott válaszolni arra a kérdésre, hogy milyen eszközei vannak a GVH-nak a gazdasági verseny elősegítésére a vizsgálatok lefolytatásán kívül.

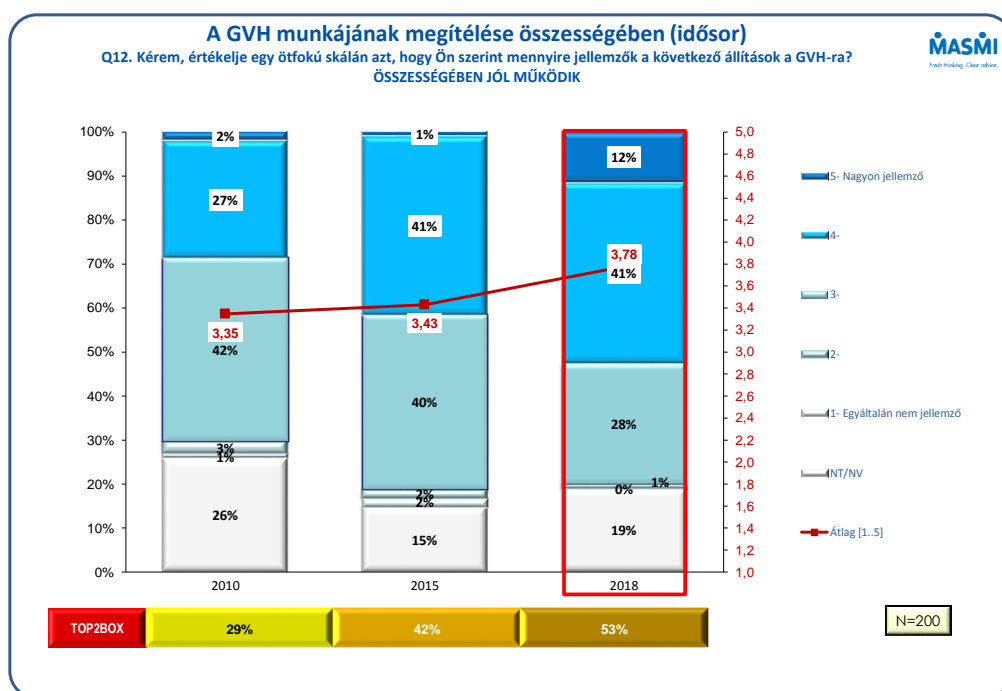
Az érdeemben válaszolók többsége (25% a 38%-ból) semmitmondó vagy rossz feleletet adott a kérdésre. Döntő hányaduk a szankcionálást/ büntetést/ bírságolást említette.

Egyértelműen releváns eszközt a közigazgatási szakemberek 10%-a (a kérdésre válaszolók alig egynegyede) nevezett meg. A tájékoztatást, valamint a jogalkotás kezdeményezését 8-8 válaszadó (a teljes mintára vetítve: 4-4%), a nevelő-oktató szerepet pedig 3 fő (1,5%) említette.

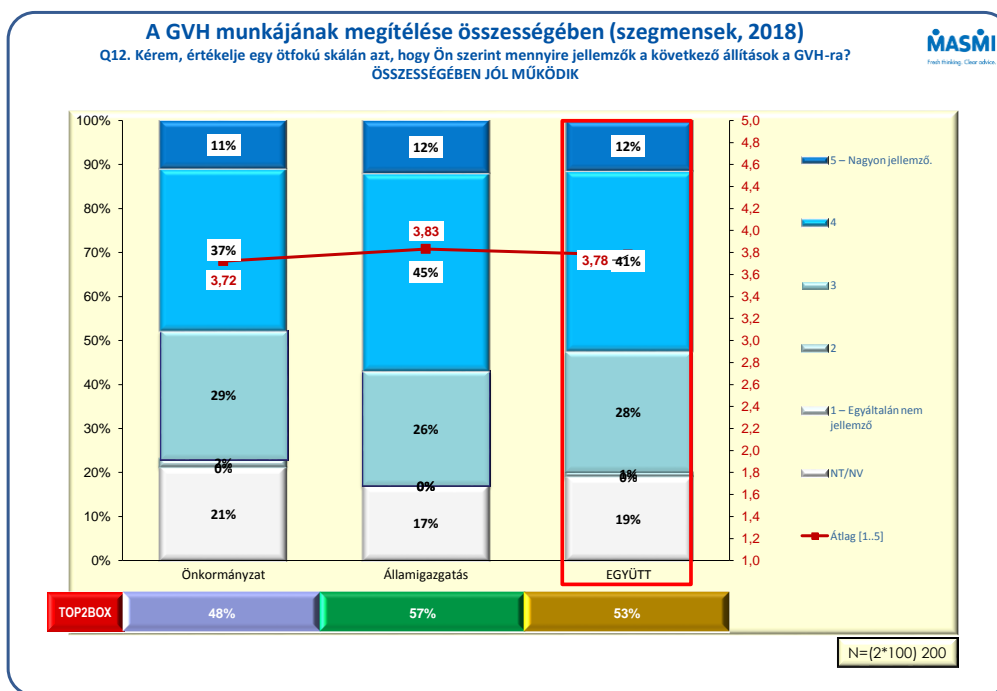
7.3. A GVH megítélése

A közigazgatási szakemberek több mint fele (53%) gondolja úgy, hogy a GVH jól vagy kiválóan végzi a munkáját, 28% adott semleges, s csupán 1% rossz minősítést (nagyon rossz minősítést senki).

Minden mutatóban (tovább) javult a globális megítélés 2015-höz képest.

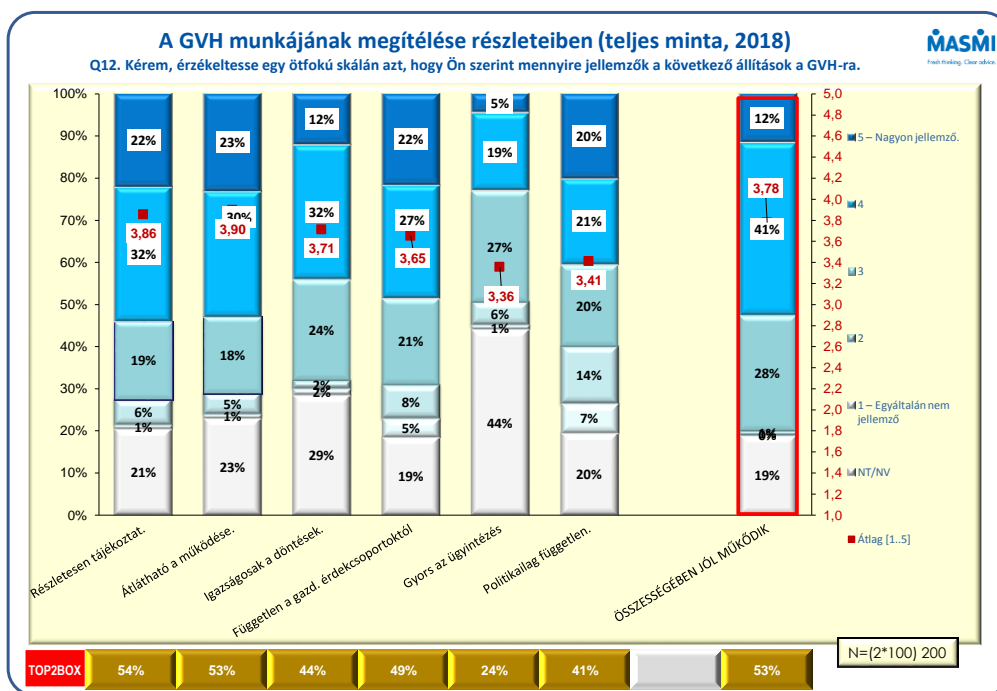

A GVH munkájával összességében az államigazgatásban dolgozók némileg elégedettebbek, mint az önkormányzati szakemberek, de a különbség nem szignifikáns.

A GVH munkáját különböző szempontok alapján is véleményezniük kellett a válaszadóknak. El kellett dönteniük, hogy mennyire jellemző a GVH-t például az igazságos döntések, az átlátható működés stb. A legkevésbé az ügyintézés gyorsasága alapján (56%) tudták megítélni a GVH munkáját.

Általánosan megállapítható, hogy a véleményt alkotók nagyobb része tartja érvényesnek a GVH-ra a pozitív jellemzők mindegyikét, mint ahányan úgy érzik, hogy az adott állítás nem (igazán) jellemzi a hivatalt. Az átlagok alapján kialakult sorrendiséget tekintve leginkább az átlátható működést és a részletes tájékoztatást vélik a GVH sajátjának a felsoroltak közül (az 1-5-ig terjedő skálán történő értékelések átlaga: 3,90 illetve 3,86). Legkevésbé a politikai függetlenséget tartják jellemzőnek a GVH-ra (átlag: 3,41).

Két kivétellel, az államigazgatásban dolgozók minden pozitív állítást valamivel – de nem szignifikánsan – nagyobb arányban társítanak a GVH-hoz, mint az önkormányzati szakemberek.

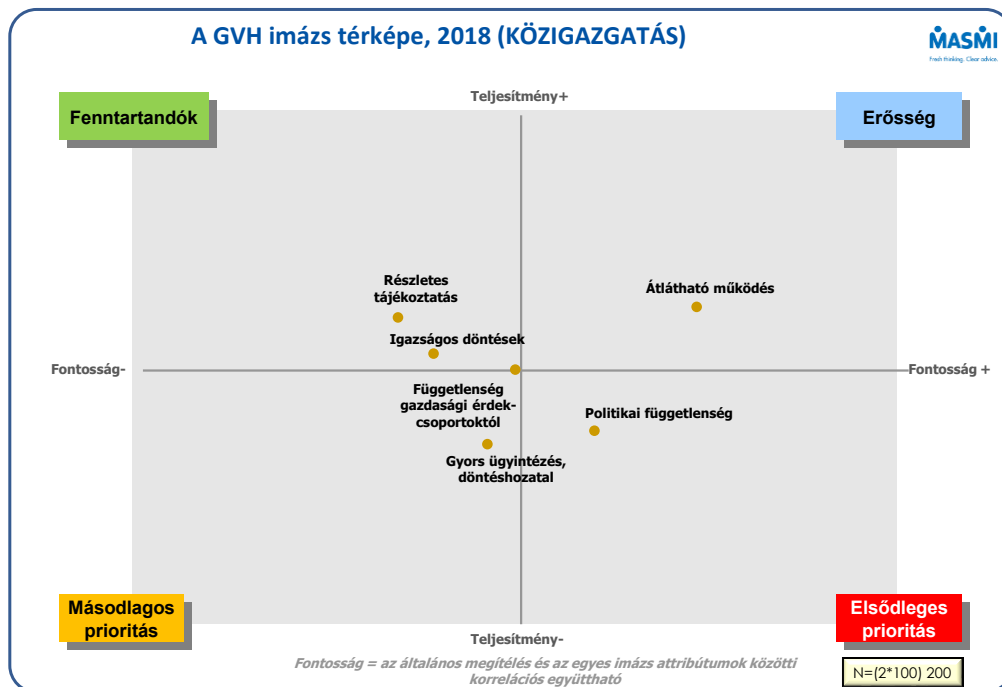
A GVH-val kapcsolatos tájékozottság és a megítélés között pozitív kapcsolatot mértünk: a közepes mértékű vagy annál szilárdabb tájékozottsággal rendelkező közigazgatási szakemberek minden tekintetben kedvezőbb értékelést adtak, mint a gyengén tájékozott kollégáik. Ugyanakkor csak a részletes tájékoztatás tekintetében volt a különbség szignifikáns.

Korreláció elemzés segítségével vizsgáltuk, hogy mennyire szorosan kötődnek a fent bemutatott jellemzők a GVH általános megítéléséhez, azaz másképpen fogalmazva mely területeken kialakult percepciók mentén formálódik az általános vélemény.

A GVH-ról kialakult általános kép a működés átláthatósága terén történő megítéléssel van a leginkább szoros kapcsolatban. A többi vizsgált tényező esetében a korrelációs együtthatók ennél alacsonyabbak, de még viszonylag magasaknak tekinthetők.

	Korrelációs együttható (r)	Fontossági sorrend	Teljesítmény (átlag 1-5-ig skálán)	A teljesítmény sorrendje
Átlátható a működése	0,67	1.	3,90	1.
Politikailag független	0,63	2.	3,41	5.
Független a gazdasági érdekcsoportoktól	0,60	3.	3,65	4.
Gyors az ügyintézés és a döntéshozatal	0,59	4.	3,36	6.
Igazságosak a döntések	0,56	5.	3,71	3.
Részletesen tájékoztat	0,55	6.	3,86	2.

Egy úgynevezett imázstérképen együtt jelenítettük meg az egyes jellemzők fontosságát⁴, illetve a GVH (érzékel) teljesítményét e jellemzők szerint. Az ábrát négy területre osztja a két mutató (fontosság és teljesítmény) középértékénél húzott vonal. A felső két szegmensben vannak a jobban teljesítő elemek, az alsókban a gyengébbek. A jobb oldalon találjuk a fontosabb jellemzőket, a bal oldalon a kevésbé fontosokat.

A jobb felső negyedben helyezkedik el a GVH erőssége, vagyis az a jellemző, amellyel elégedettek a válaszadók és egyúttal fontos is. Ide a közigazgatási szakemberek esetében: az „átlátható működés” került.

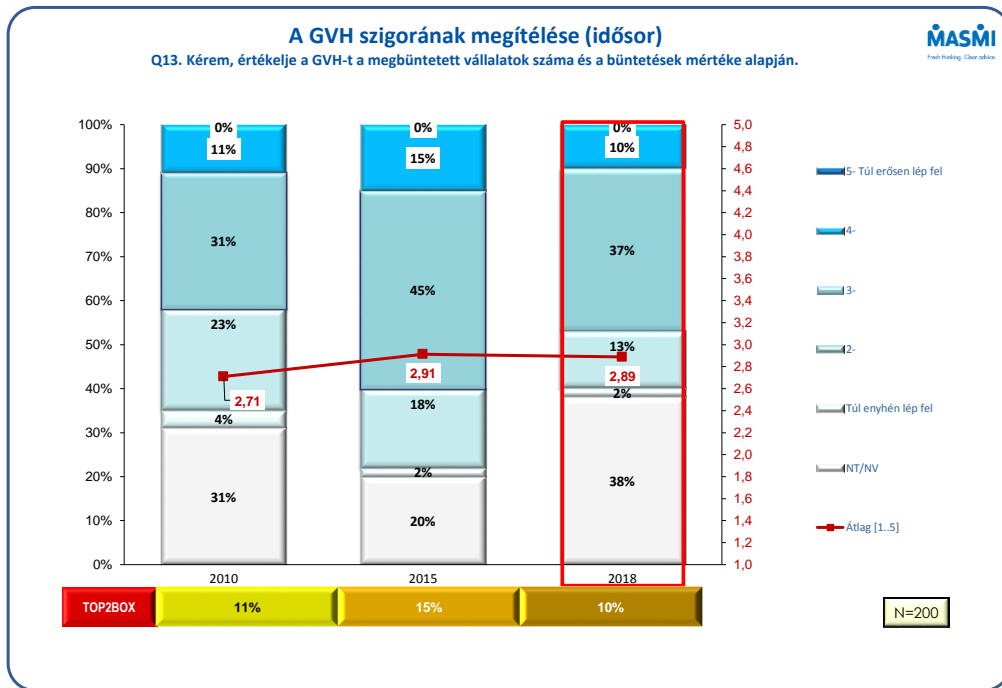
Két tényező (a „részletes tájékoztatás” és az „igazságos döntések”) a bal felső negyedbe, a fenntartandó attribútumok közé került: ezek tehát kevésbé fontosok, de a GVH megítélése e szempontok szerint is kedvező.

Noha átlag alatti értékelést kapott az ügyintézés gyorsasága, mivel átlag alatti szerepet játszik az általános értékítélet kialakításában, fejlesztése csupán másodlagos prioritásúnak tekinthető a felmérés eredményei alapján.

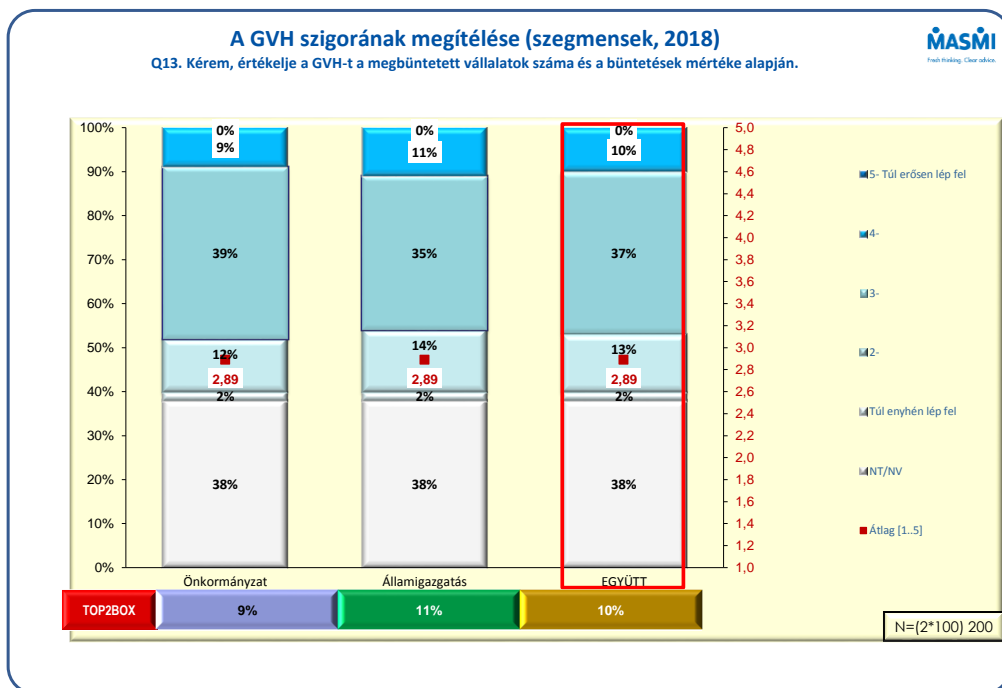
A „politikai függetlenség” viszont az átlagosnál nagyobb fontossággal bír, s így a legkedvezőtlenebb értékelés az elsődleges prioritásúvá emeli ezt a jellemzőt.

Az ideai felmérés is kitért a GVH „szigorúságával” kapcsolatos véleményekre is. A megkérdezettek közel negyven százaléka (38%) nem tudta minősíteni a GVH-t ebből a szempontból. A válaszadók relatív többsége (37%) úgy gondolja, hogy a GVH fellépése pont megfelelő a megbüntetett vállalatok száma és a büntetések mértéke alapján. Valamelyest többen vannak a nagyobb szigorú szorgalmazók (15%), mint azok, akik az ítélezés enyhítését látnák célravezetőnek (10%) aránya.

⁴ A fontosságot az adott jellemző és a GVH összteljesítménye közötti korreláció alapján határoztuk meg.

A két szegmens összetétele a szigor megítélésében csaknem teljesen azonos.

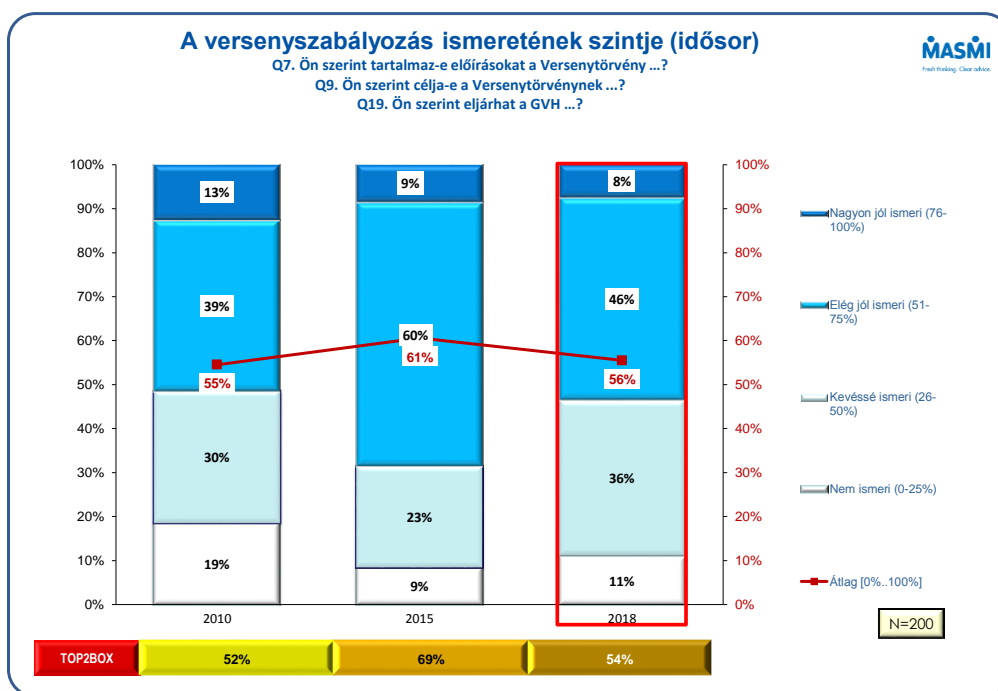

8. Összetett ismereti mutató

Három, az előzőekben bemutatott, a Versenytörvényre és a GVH-ra vonatkozó kérdésből képeztünk egy összesített ismereti mutatót⁵. Ez az index azt mutatja meg, hogy egy adott válaszadó az összes, ezzel kapcsolatos kérdés hány százalékára adott helyes választ.

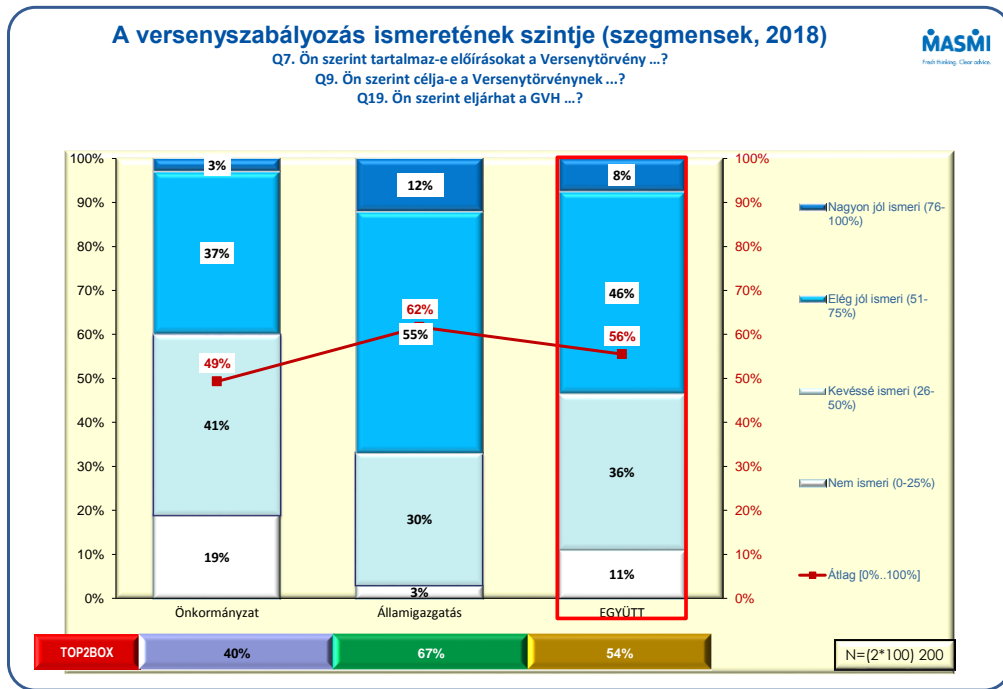
Ez alapján a közigazgatási szakemberek 8%-a ismeri nagyon jól a törvényt és az érvényesítéséért felelős szervezetet (a kérdések több mint háromnegyedére helyes választ adott), és további 46%-uk ismerete nevezhető elég jónak (a jó válaszok aránya 51-75%). A törvényt és a GVH-t kevésbé ismerők aránya (akiknél már több volt a rossz válasz, mint a jó) 36%, míg a gyakorlatilag teljesen tájékozatlanoké (akik a kérdések maximum egynegyedére adtak jó választ) 11%.

A top2box értékek és a jó válaszok részarányának átlagai alapján az idei eredmények a 2010-esekkel mutatnak szinte teljes egyezőséget, s valamivel gyengébbek a három éve mértéknél.

Az összesített eredmények azt mutatják, hogy a központi közigazgatásban dolgozók (átlagban a kérdések 62%-ára adtak helyes választ) sokkal tájékozottabbak, mint az önkormányzatok képviselői (a helyes válaszok átlagos hányada: 49%).

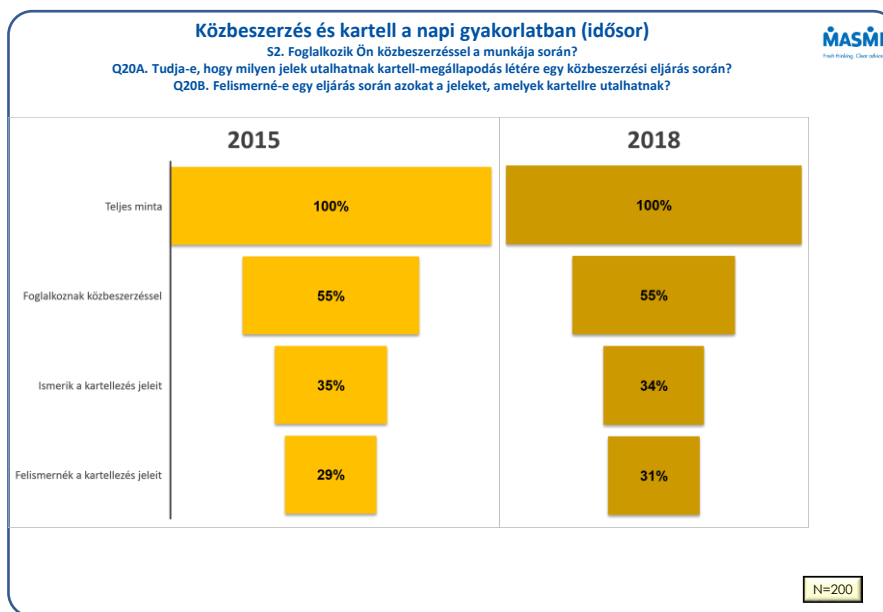
⁵ Csak azoknak a kérdéseknek a válaszait vehettük alapul, amelyek egyformán szerepeltek mindhárom hullámban.

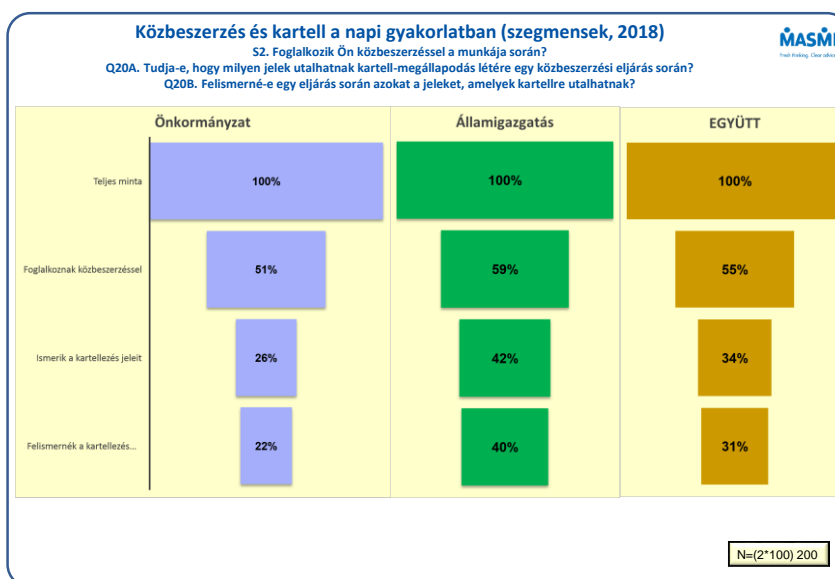
9. A közbeszerzéssel foglalkozó szakemberek attitűdje

A megkérdezett közigazgatási szakemberek több mint fele, 55%-a (23%-a rendszeresen, 32%-a alkalmanként) szokott foglalkozni közbeszerzéssel a munkája során. Több mint egyharmad (34%) azok aránya, akik – saját megítélésük alapján – tudják azt, hogy milyen jelek utalhatnak a kartell-megállapodás létrejöttére, s közülük csaknem mindenki (31%) felismerne ezeket a gyakorlatban.

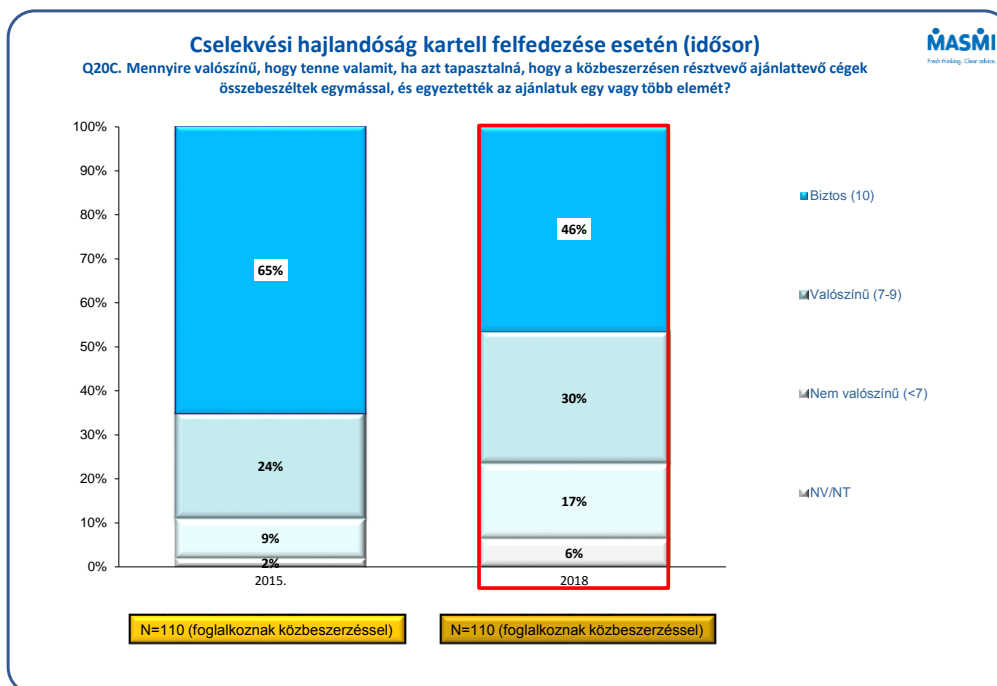
Az idei és a 2015-ös arányok gyakorlatilag teljesen megegyeznek.

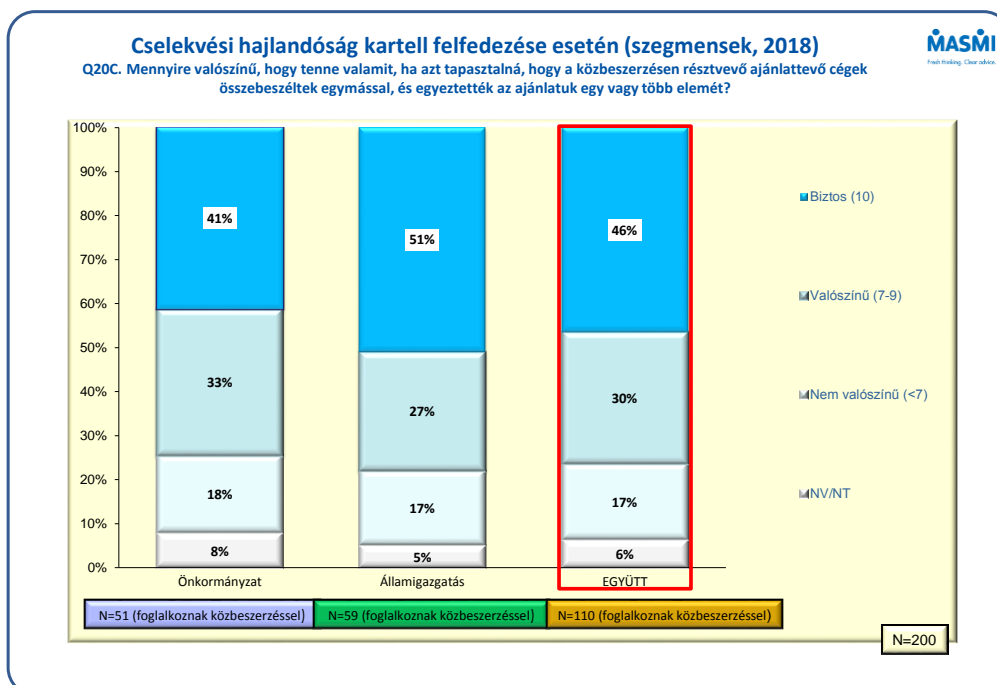
Az államigazgatásban dolgozók involváltsága minden tekintetben jelentősen meghaladja az önkormányzati szakemberekét.

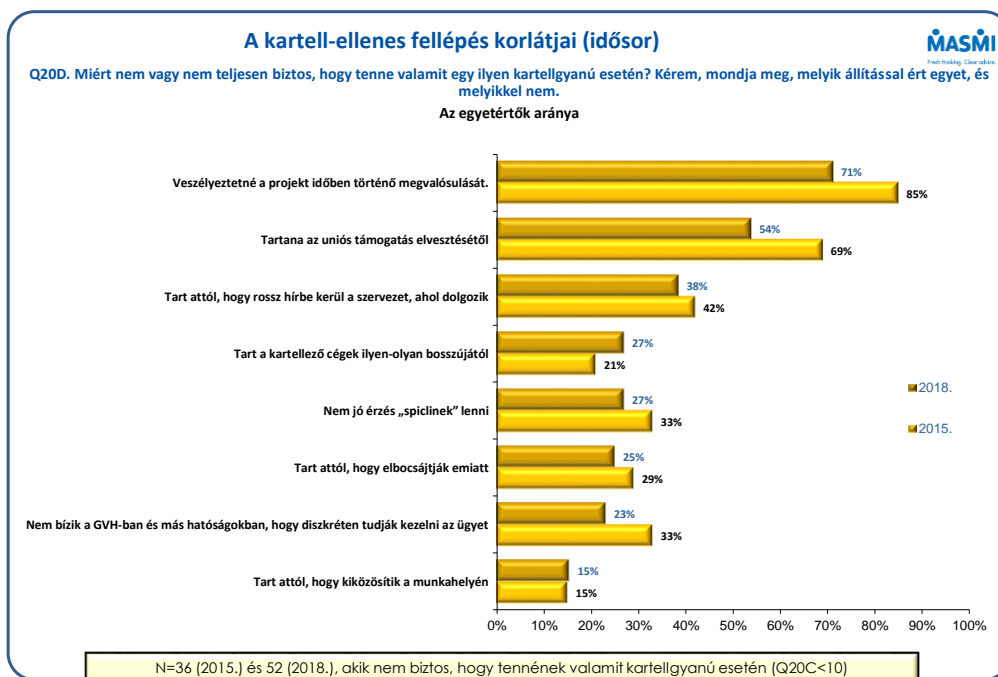
A közbeszerzésekkel foglalkozó közigazgatási szakemberek 46%-a biztosan, 30% valószínűleg beavatkozna, ha kartellezést tapasztalna. A biztos fellépést jelzők aránya jelentős mértékben visszaesett 2015-höz képest.

Bár az államigazgatásban dolgozók némileg elszántabbaknak tűnnek, mint az önkormányzati szakemberek, a különbség nem szignifikáns.

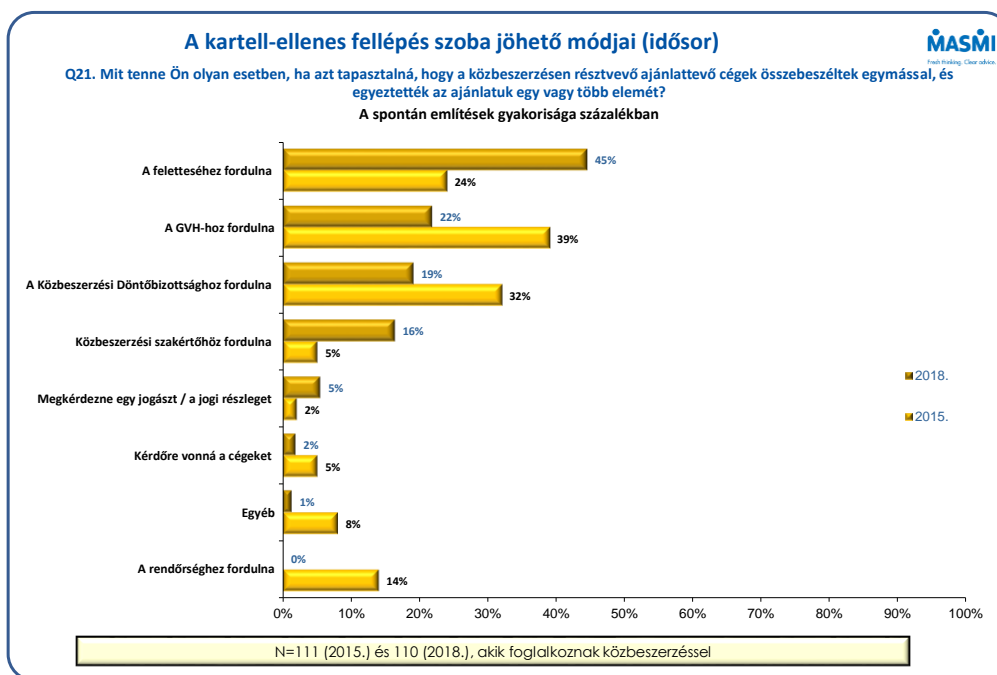

Az alacsony elemszámok⁶ ellenére is biztosan állítható, hogy a fő visszatartó erő a projekt megvalósulásának, illetve az uniós támogatás elvesztésének a kockázata. A legkevesebben a munkahelyen történő kiközösítéstől tartanak, s a 2015-ös 4-5. helyről a 7. pozícióba csúszott vissza a GVH és más hatóságok visszahúzó erejének említési gyakorisága.

Míg 2015-ben a GVH-hoz vagy a Közbeszerzési Döntőbizottsághoz fordultak volna a legnagyobb arányban a kartellezést gyanító szakemberek, idén a munkahelyi felettes megkeresését jelölték meg a legtöbben az ügy felgöngyölítésnek első lépéseként.

⁶ A teljesség kedvéért elkészítettük és az ábra-mellékletben át is adjuk is a szegmensenkénti gyakoriságokat szemléltető diagramot, de a nagyon alacsony elemszámok (26-26) miatt – a megalapozatlan következtetések elkerülése végett – nem tartottuk érdemesnek szerepeltetni a tanulmányban.

A felettesel való kapcsolatba lépés sokkal nagyobb hányadban fordulna elő az államigazgatásban, mint az önkormányzati szférában.

